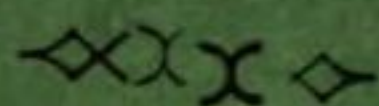

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VĚŠKERY SPISY

pro
mládež a přátele její.

Dle
posledního původního vydání
přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek XV. — *XVII XIX*

Amalie a Boženka, nestejně sestry.
Světluška.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse.

1860.

129 - Cg.

Nákladem *Rohlíčka a Sieverse* vyšly a lze do-
statí následující knihy v arcibiskupském semináři
i v knihoskladu v Karlově (velké jesuitské) ulici
č. 187—I. u zlatého stromu:

Ceny v rak. čísle.

Čarodějnice

aneb

Bůh dopustí ale neopustí.

Povídka pro rodiče a mládež dospělejší

Vzdělal *P. M. Veselský*. Za 18 kr.

Ferdinand

neb příhody mladého hraběte ze Špaňhel,

pro rodiče a dítky jejich dle Kr. Šmída, přeložil

J. M. Pohořelý. Za 18 kr.

Hodný Fridolín a bezbožný Dětrich.

Příběh poučný pro rodiče a dítky od

Kr. Šmída, zčeštěný od Jana Hýbla.

Druhé vydání. Za 22 kr.

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VEŠKERY SPISY
pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

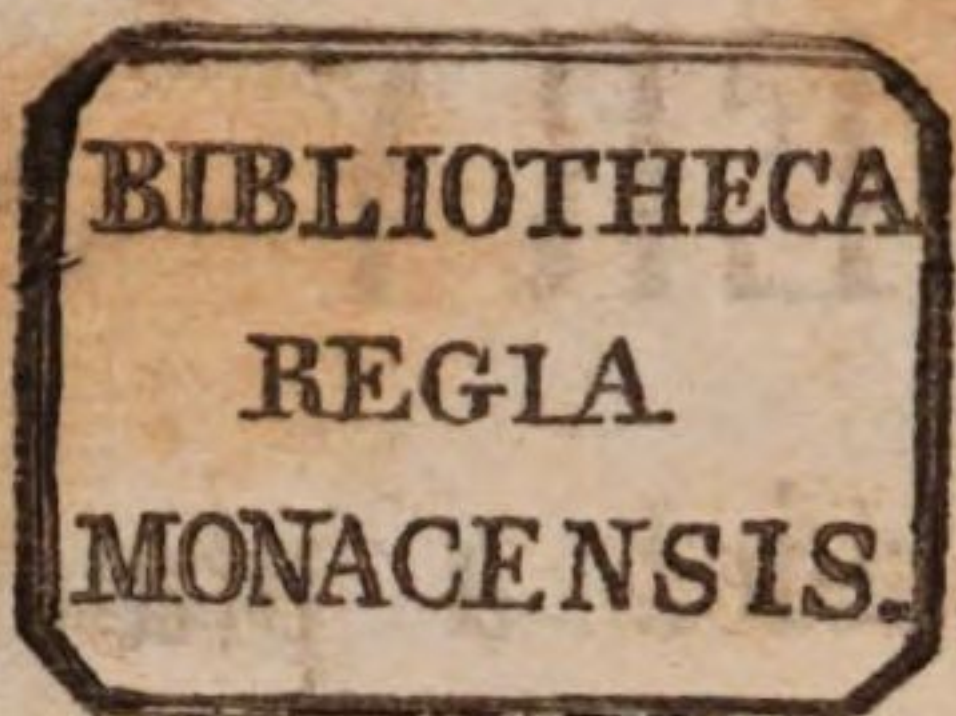
Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek patnáctý.

Amálie a Boženka nestejně sestry. — Světluška.

V Praze 1860.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v arcib. semináři.

Amálie a Boženka

nestejné sestry.

Journal of a Journey

into the Interior

—

Částka první.

Otec.

Pan z Reihradu byl dvorským raddou knížecím a každý si ho vážil jak v hlavním městě tak i po celé zemi. Brzy mu zemřela manželka, nad míru to rozumná, dobrá a vlídná paní. Jediné jeho dítě, Boženka, byla sotva tři leta stará, když matku ztratila. Dceruščino vychovávání považoval radda za velmi důležitou věc života svého, a svěřil je z počátku matce své nebožky manželky. Co jen mohl času při svém rozsáhlém zaměstnání ušetřiti, to věnoval svému milému dítěti. Avšak se často stalo, že nabyl teprva večer několik okamžení, kdežto se s dceruškou potěšiti mohl.

Přebýval na předměstí a měl u domu pěknou velkou zahradu. K večeru, často teprva zrovna před západem slunce chodíval do zahrady, aby

občerstvil na jemné zelenosti trávníků a stromů oči své, které se celý den dívaly jenom na papír a písmo, a aby si oddechl v čerstvém vzduchu, když celý den prach z papíru polykal. Obyčejně brával malou Boženku s sebou a těšil se z dětinských otázek a nápadů útlého děvčátka.

Jednou, když slunce obzvlášť krásně zapadalo a v zlaté jeho záři se skvěly oblaka, vrchole vysokých topolů, špičky věží a kostelní okna pravila malá Boženka ve své prostotě: „Ai, kde pak bere Pán Bůh tolik zlata, aby to všecko tak krásně pozlatil! Musí být velmi bohatý!“

„Ovšemž že je“ přisvědčil otec „a z lásky k nám udělal všecko tak pěkně. Všecko, co spatřujeme na nebi a na zemi, přichází od Něho.“

„O Ten je dobrý a má nás rád!“ zvolalo dítě. „Já Ho mám také velmi ráda.“

Jednou večer po parném dnu letním, když se povětrí ochladilo a velmi příjemno bylo, zdržel se radda s Boženkou v zahradě o něco déle. Úplněk svítil nad míru krásně a dítě se dívalo na něj s velkým zalíbením i pravilo: „Měsíček je asi stříbrný! Můj nový stříbrný koflíček, co mi dala babička, netřpytí se ani dost málo tak pěkně. O jak jasně svítí, tak jasně, že dělají stromy zřetelný stín. Pán Bůh je předce jen velmi laskavý, že nám nechává měsíček v noci tak přívětivě svítit.“

„Ovšemž, milé dítě“ pravil otec „děkuj však také milému Pánu Bohu, že nám nechává svítit v noci měsíc, ve dne slunce.“

Když po několika deštivých dnech radda s Boženkou zase do zahrady šel, běžela dceruška vesele napřed, brzy však se vrátila ulekána a zvolala: „Tatínku, stalo se neštěstí; měsíček je přelomen. Podívej se, je ho jen půl.“

Radda se usmál a pravil: „Měsíček se neláme, on je vždy celý a úplně kulatý.“ Pak hleděl děvčátku vysvětliti, že dostává měsíc lesk svůj od slunce a jenom tolik že od něho viděti můžeme, mnoholy je od slunce osvětleno.

„Počkej jenom“ pravil ku konci, „teď ho bude pořád přibývat, až bude zas celý kulatý.“

Od té doby dávala Boženka každý večer pilně pozor, jak měsíce přibývá, až stál zase plný a kulatý na nebi. „To je krásné!“ pravila holčička „že je měsíc brzy poloviční, brzy celý! Tak nás to ještě víc těší, než kdyby byl pořád plný.“

Otec pověděl dítěti, jak pravidelně měsíce přibývá a ubývá a že se může na mnoho let napřed určitě vypočítati hodina a minuta, kdy bude měsíc plný, kdy v první a kdy v poslední čtvrti. „Tak pevně“ doložil otec, „určil nebeský Pán běh měsíce i slunce.“

„Ai vidím už“ pravila Boženka „že Pán Bůh všecko velmi dobře zřídil. On je tak moudrý jako dobrotivý!“

Jednoho pěkného, jasného večera nebylo měsíce na nebi a Boženka se všude po něm ohlížela; i pravila otci: „Ai, kamž se poděl měsíček?“

„Však on zas přijde“ odpověděl otec, „dívej se zatím na hvězdy.“ Pak vedl Boženku na jedno místo na zahradě, odkud bylo viděti večerníci.

„O, ta je krásná!“ zvolala holčička plna potěšení, „krásnější hvězdy neviděla jsem ještě nikdy!“ I nemohla se na ni dost nadívat; pozorovala však, že se na nebi pomalu také jiné hvězdy vyskytují. Měla z toho dětinskou radost a prosila otce, aby neodcházel ze zahrady, protože se ještě pořád nové hvězdy okazují. Z otcovské laskavosti k dítěti zůstal otec na zahradě, až se skvělo celé nebe daleko široko nesčíslnými hvězdami. „Kdož ale rozsvěcuje tolik, tolik těch světél?“ zvolalo dítě.

„Jak se jen můžeš ptát?“ pravil otec, „kdož jiný než Pán Bůh, ačkoli ho nevidíme.“

„Ai!“ divila se holčička „ten musí míti dlouhou ruku!“

„V jistém smyslu máš pravdu, milé dítě“ přisvědčil otec. „Boží moc a dobrota sahá dál, nežli zšíří nebes, a milosrdenství jeho jde nade všecky Jeho skutky.“

Nějaký čas na to měl otec tolik práce, že mohl na zahradu teprva pozdě večer chodívati. Boženka prosila tedy babičku, aby tam s ní dříve chodila. A když konečně tatínek přišel, na něhož tak dlouho čekala, běžela mu vždycky naproti s velkou kytkou, kterouž pro něho byla natrhala. „Škoda jen“ říkala „že není už ty pěkné barvy dobře vidět. Už je tma! Ani bys to nevěřil tatínku, jak jsou krásné.“

„Já to vím“ odpověděl otec. „V květinách projevuje nám Bůh svou moudrost, laskavost a dobrotu jako na hvězdách. Všickni tvorové nám praví: Bůh je dobrý a milostivý a dobrota Jeho trvá na věky!“

Následujícího jara stavěla Boženka milovanému otci každý den kytici na psací stolek, od nejrannějších fialek počínajíc až do růží, když květly v celé kráse, a říkala: „Tatínek nemá kdy dívat se na ty květiny v zahradě; a tak je aspoň v kytici vidí.“

Tak jako měl otec velkou radost nad učelivostí, vyptáváním a nápady dívčínými, tak se všípila hluboce v mysl malé Boženky moudrá naučení milovaného otce, která on líbeznými, jasnými a dětskému stáří přiměřenými slovy přednášeti uměl. Nezapomněla na ně co živa byla.

Babička přebývala už od narození vnučky v domě a měla z toho milého dítěte nevýslovnou radost; s největší láskou a vlídností zacházela nábožná ta žena s Boženkou, mluvila s ní nejraději o Pánu Bohu, o božském Vykupiteli, o Panně Marii, o andělech a svatých, a učila ji krásné, pěkné modlitbičky ve verších.

Kdykoli se malá Boženka takové modlitbičce naučila, běžela vždy k tatínkovi a odříkávala mu ji s sepiatýma ručičkami. Otec ale říkal: „Pěkně, velmi pěkně! Že ty krásné modlitbičky tak nábožně modlit se umíš, to mě těší ještě víc, než mě těšily všecky ty fialky a růže, kteréš mi kdy přinesla.“

Částka druhá.

Sousedka.

Do sousedního domu, jenž byl velký a pěkný, přistěhovala se bohatá, vznešená vdova po kupci, paní Krásná. Zahrada pana raddy z Reihradu ležela mezi těmato dvěma domama. Paní Krásná navštívila babičku Boženčinu, aby se poručila novým sousedům. Za řeči pravila také, že pozoruje s velkým potěšením skoro každodenně velectěnou paní sousedku s prostomilou vnučičkou v zahradě; má prý též tak starou dcerušku a prosí velmi uctivě, aby se jí dovolilo někdy s tím dítětem do zahrady přijíti, ne snad proto, žeby sama zahrady neměla, nýbrž proto zvláště, že nemůže ona i milé dítě její nikde lepšího tovaryšstva naleznouti. Stará paní to dovolila s tisícovou radostí. Obě útlá děvčátka měly se brzy rády a s velkým potěšením spolu hrávaly. Obě paní sedávaly mezitím na lávce pod košatým stromem a brzy byly k sobě velmi důvěrné. Babička shledala, že je paní sousedka velmi rozumná a způsobilá paní, kteráž umí stáří ctíti a velmi šlechetně smýšlí.

Paní Krásná, kdykoli babičku s malou Boženkou v zahradě spatřila, přišla tam vždycky bez meškání. Pokaždé malé Božence něco při-

nesla, nějakou hračku nebo cukroví. Boženka jí běžela vždycky z daleka naproti. Paní Krásná vzala dítě na ruku a líbala je. Ona sama hrávala s dětma a učila je rozličným hrám. S dovolením babiččiným trhala jim ovoce se stromů, vždycky ale dala Božence napřed. Zdálo se skoro, že má k ní Boženka víc náklonnosti, než k babičce, kteráž na to drobet žárlivá byla.

Sám dvorský radda pozoroval s potěšením, jak přívětivá je paní sousedka na jeho dcerušku. Jednou, když seděl u své práce, jak obyčejně, slyšel Boženku v zahradě pronikavě křičet. Šel k oknu. Dítě upadlo a paní Krásná běžela honem k němu, zdvihla je a s nejutlejší mateřskou láskou a starostlivostí uchlácholila dítě, že se opět smálo a s malou tovaryškou vesele poskakovalo.

Když radda s babičkou mluvil, řekl jí, kterak ho to těší. „I mne to velmi těší“ pravila babička, „že jsem našla v paní sousedce tak dobrou přítelkyni a Boženka v Amálii tak slušnou tovaryšku. Hezké ty děvčátka dělají tak pěkný páreček, žeby mohly být skutečně dvojčata. Rozeny jsou v tomž roku, v tomž měsíci, ba skoro na tom dnu. Už jsem častěji myslila, aby byly ty dvě líbezná holčičky sestřičkama. Rozvažte si to, pane synu! Paní Krásná je sotva rok ovdovělá a ještě v nejpěknějším stáří; nebožka dcera má, kdyby žila, byla by teď také tak stará. A paní sousedka je v skutku velmi rozumná paní a tak dobrého vychování, že ji můžete vésti do každé společnosti.“

K tomu také byl manžel její vážený obchodník a ona je velmi bohatá. Poněvadž po smrti vaší nebožky manželky, mé milé dcery, už dvě leta uplynuly, musíte nejmilejší pane synu teď na to pomysleti, abyste se zas oženil. Obtížná vaše domácnost potřebuje ustavičnou, opatrnou dohlídku; ja však jsem už příliš stará, abych spravovala rozličné ty záležitosti a vedla domácí účty. Také má Boženka matky zapotřebí, neboť nebudu brzy s to dítě, plné živosti. Zkrátka: paní Krásná byla by pro vás nejpříjemnější manželkou a pro Boženku nejvybornější matkou. Jsem toho jista, že nedostanete košem, uděláтели jí to nabídnutí.“

Tajný radda se zamyslíl a pravil: „Inu o té věci můžeme jednou ještě dále promluvit; žádá to rozmyšlení.“ Za několik dní přišel do zahrady když právě babička a paní Krásná spolu na drnovém sedátku vedle vodotrysku seděly. Přišel, aby se tchyně na nějakou domácí záležitost zeptal, snad chtěl také s paní Krásnou mluvit a ji blíže seznat. Velice se mu zalíbila, on přišel ještě několikrát na zahradu a řekl pak tchyni své: „Rozmyslíl jsem si tu věc — a zvolil jsem si ji.“

Zasnoubení se stalo a na žádost bohaté nevěsty slavila se svatba s velkou nádherou.

Částka třetí.

Macecha.

Dvorský radda vším právem řekl, že je k ožnění rozmyšlení potřeba. Avšak jakkoli byl rozumný muž, nepředložil si předce tu věc náležitě. Paní Krásná, nynější dvorská paní raddová z Reihradu byla sice velmi způsobilá a chytrá, ale také velmi marnivá, pánovitá, prchlivá žena, nemající ušlechtilejšího citu. Na tu myšlenku, aby sesnovala manželství s pánem z Reihradu, přivedl ji stav dvorského raddy, písmenka „z“ před jmenem a dychtivost, aby se mohla v společnostech vyznamenat. V tom ohledu najmula si sousední dům, vyhledávala známosti s babičkou, blížila se jí s tak velkou uctivostí a lichotila se také k malé Božence. Když však byla paní v domě, dovedla brzy uchopiti se vší vlády. Všecky pokoje dala znova ozdobit, koupila skvostnější nábytek, zrcadla, hodiny, obrazy, záclony, držela si koně a kočár, dávala velké hostiny a jednou v každém týhodnu večer sešla se u ní velká společnost; ona zřizovala též koncerty, které se dokončily obyčejně tančením.

V zahradě se také všecko změnilo; nejpěknější ovocné stromy dala vyvrátiti a na jejich místo nasázeti cizozemské plané křoví; také dala vy-

stavěti poustevnu, v které častovala nezřídka, dva-
i třikrát za týden, tucet paniček čajem a kávou.
Panu raddovi, kterýž tam také jednou vešel, po-
něvadž paní presidentka společnost návštěvou
svou poctila, zdálo se to být velmi divno, že
nachází v koutě velmi prostranné poustevny oble-
čeného poustevníka ze dřeva, jenž měl na malém
stolečku před sebou byliny, kořinky a džbán
s vodou — a hned vedle toho stála velká tabule,
plna koláčů a dortů, stříbrných konviček s kávou
a pozlacených koflíků, majolíkových láhvic, plných
vína burgundského a broušených sklenic.

Dobrému panu z Reihradu nechtělo se to všecko
hrubě líbit, i napomínal manželku svou stran toho
velmi vlídně. Ona však pravila: „Nech mě jen
jednat, nejmilejší manželi; vždyť jsem bohatá a
mám na to peníze. Což jsou platny peníze v tru-
hlici, kdyby se jich neužívalo?“ Pan z Reihardu
ovšemť prohodil, že se mohou peníze lépe vyna-
ložit, avšak aby pokoj byl, nechal toho tak. Když
tak někdy do jeho pokoje přišla a zase něja-
kou veselost nebo marnotratné vydání navrho-
vala, povolil konečně často, když všecky námítky
vyčerpal a řekl, jen proto aby odešla a nepřeká-
žela mu v práci: „Budiž tedy! Dělej, co chceš.“

Stará babička přestěhovala se do odlehlého
pokojíčka, kterýž jí mladá paní ještě ponechala.
Často řekla trpce plačíc: „Nikdy jsem se v žádném
člověku tak nezklamala jako v této úskočné pod-
vodnici. Ach, kýž bych jí byla nikdy neotevřela

dvěře u zahrady! Jak šťastně byli jsme dříve živi! Já jsem tím vinna, že se nám vplížil had do ráje. Je to nebezpečná věc, lidi sváděti, aby se vzali, moudrý člověk se tím nezanáší.“

Dobrá babička postonávala, někdy měla velké bolesti a málo kdy vycházela již ze svého pokoje. Velmi čistě oblečena seděla pořád u svého stolku, šila a vyšívala, anebo čtla v nějaké nábožné knize. Z okna měla pěknou podívanou na zahradu. Protože už dolů chodit nemohla, nosila jí Boženka nahoru nejkrásnější květiny a nejlepší ovoce. Vždycky stála nádoba s kytkami nebo košíček ovoce na stolečku jejím. Žila velmi střídme a jedla velmi málo. Boženka si to nedala vzítí a nosila jí do pokoje skrovný oběd a večeři. Kdykoli Boženka chvíli kdy měla, spěchala do pokojíčka milé babičky a přinesla s sebou pletení nebo šití. Babička jí pak vypravovala, co právě čtla, anebo si dala něco od ní čísti. Amálie a matka její však se skoro nikdy nedaly vidět, anebo přišly jenom na několik okamžení. Pan radda, jenž svůj čas vždy na práci vynakládal, navštěvoval ji týhodně aspoň dva — i třikrát, pokaždé na půl hodiny. Když Amálie a matky její doma nebylo, dal si přinest večeři do pokoje vážené tchyně a večeřel tu s ní a Boženkou. Všickni tři byli tu mnohem veselejší než Amálie a matka její v hlučných společnostech, v nichž se proháněly.

Nábožná babička zemřela rychle a neočeká-

vaně. Boženka žalostně plakala. Na panu raddovi, ač jen málo mluvil, bylo viděti, že je hluboce zarmoucen nad ztrátou té ctihodné paní. Amálie však a matka její dělaly si málo z toho. Při té příležitosti dala matka nápadný důkaz nelaskavého srdce svého a Amálie svého slabého rozumu, ačť ji matka pro její bystrý rozum vždycky vychvalovala. Matka pravila Amálii: „Dobře že umřela, jsme tím způsobem velkého břemene sprostěny. Již se mi začínaly protivit moudré její námitky a nábožné napomínání.“

Amálie se ptala: „Proč pak umřela?“ a matka odpověděla: „Proto že byla tak stará.“

„O, to se jí dobře stalo“ pravila na to Amálie „proč tak sestárla!“

Matka Amáliina stála na tom, aby byla babička pohřbena v tmavý večer v tichosti a beze všeho průvodu. Boženka však navštěvovala hrob její velmi často a vsadila na něj keř rozmarinový, ježž smáčela svými slzami.

Boženka se měla mnohem hůře po smrti milé babičky, u níž nacházela vždycky útěchy, povzbuzení a ochrany. Macecha byla posavád na Boženku dosti hodná a nikdy na ni nebyla zvláště nepřívětivá — nikoli snad z vážnosti k babičce, nýbrž ze strachu, žeby to stará ta paní snad vznešeným dámám pověděla, které ji časem navštěvovaly. Od nynějška však okazovala zřejmě své tajné zášti na hodnou Boženku, která ji upřímně poslouchala.

Amálie a Boženka, obě ty sestry byly posud živý v sesterské svornosti. Ačtě byla Amálie velmi tvrdošijná a prudká, poněvadž jí matka všecko dovolovala, tedy působila vlídnost Boženčina a její tiché chování, že se pokoj neporušil. Boženka si skrze svou laskavost a dobrotu získala lásku sestřinu a zachovala ji. Avšak ani to už dlouho netrvalo. Obě dívky učily se společně hudbě a zpěvu. Když dospěly do čtrnácti let, dělala matka mezi oběma dceruškama vždy nápadnější rozdíl. K vlastní dceři projevovala slepou lásku a s Boženkou zacházela urputně, jako pravá macecha. I Amálie dívala se na Boženku závistivýma očima a začínala k ní být velmi nevlídná, poněvadž jí přestihovala Boženka schopnostmi a líbezností. Jakkoli Amálie čerstvější obličej a červenější tváře měla, tedy byla Boženka pro svou poníženost a tiché chování předce nevýslovně půvabná.

Jednou večer hrály obě v koncertu na fortepiáno a každá něco zpívala. Amálii sice chválili a tleskalo se jí, každý ale mohl pozorovati, že to byla chladná pochvala a jen tak ze zdvořilosti. Zpěv Boženčin však našel velké pochvaly a každý se obdivoval její hře na klavír. Následujícího jitra pravila jí matka: „Boženko, ty ses naučila pěkných těch umění víc než dost. Tys chudé děvče a nemáš nic. Nebožka tvá matka nepřinesla žádného věna, nemáš tedy mateřského podílu k očekávání: služba otce tvého ročně se

spotřebuje a nezbývá nic. Sestra tvoje však je bohatá a má skvělé naděje. Ty před sebou nic jiného nevidíš, nežli že se vdáš někdy za venkovského úředníka, nebo počestného měšťana, anebo že budeš dokonce až do smrti sloužit. Protož je potřeba, abys pilně do kuchyně chodila, abys při prádle pomáhala a v zahradě pracovala; také bude potřeba, abys podlahy a schody myla, když děvečky jinde zaměstnány budou. Škopek se pro takovou holčici jakos ty, lépe hodí než piáno.

Milost paní macecha nechovala Boženku o nic lépe než děvečku a také ji nic lépe nešatila. Marnivou však dcerušku svou Amálii vyšňořila vždycky co nejskvostněji, jednala jí vždycky drahocenné šaty a brala ji s sebou do všech společností, také do divadla, ano i na bály. Když dávala hrdá paní velkou hostinu a Amálie v nejdražším obleku vedle matky na odpočívadle seděla a obě se hostům znenáhla přicházejícím ve své slávě okazovaly, stávala Boženka u ohniště a prolila mnohou krůpěj potu. Nezřídka stalo se i, že přišel neznámý venkovský člověk do kuchyně a řekl jí: „Panno kuchařko, buďte tak laskava a otřete mi trochu zablácené boty, nežli učiním poklonu panu raddovi, milost paní a slečnám dceruškám. Skromná Boženka dala si toto ponížení líbit, odevzdala se v osud svůj, získala však ve všech větvích domácího hospodářství tolik zkušenosti, že se z ní stala výtečná hospodyně.

Když se pak Božence za všecku její práci a snahu od matky ani dost malého poděkování nedostalo, ano když spíše nespravedlně a velmi trpce kárána byla, těšival ji vždycky otec říkávaje: „Pravda je milá dcero, máš se zle v tomto domě a je mi tě líto. Avšak způsob, kterak s tebou matka zachází, přinese ti požehnání proti její vůli; vychovávání však její dcery může jí být někdy na zkázu. Dívka má být vychována za dobrou hospodyní. Vaření, praní, šití, předení, štrykování a všecko co se v domě potřebuje, to jsou první nevyhnutelné věci, hudba a podobné umění slouží jenom za ozdobu, tak jako se ku kávě cukr bere anebo bábovka kvítím krášlí. Ty budeš někdy hodná mnželka, s tvou sestrou však bude její budoucí maanžel nešťastný. Buď tedy trpělivá; pro člověka vůbec je to dobře, když nosil járho od mladosti.“

Částka čtvrtá.

Smrt otcova.

Avšak i otec počal za nějaký čas postonávat; příčina jeho churavosti bylo velké namáhání v úředních záležitostech a také snad i tajná mrzutost

nad nešťastným oženěním. Na žádost svou byl sprostěn skoro vši své práce. Boženku to velice těšilo, ona byla šťastna, že může s milým otcem teď více pohromadě býti. Hodiny, které večer po denní práci v jeho společnosti ztrávila, byly nejbláženější doby jejího života. Matka a sestra její bývaly toho času obyčejně v divadle nebo v besedě. Boženka večerívala pak s otcem v zahradě, nebo na malém stolečku v jeho pokoji a po večeri zůstali pak vždycky oba pospolu v důvěrném hovoru, jenž byl pro Boženku rovněž tak poučný jako příjemný. Otec chodíval pak spat; Boženka musívala ještě vzhůru zůstat, dokud matka nepřišla, aby jí pak svítila do jejího pokoje, aby jí posloužila, citronádu nebo čaj udělala, anebo co ještě jísti chtěla, přistrojila.

Matka a slečna dcera přicházely večer málo kdy před devátou hodinou, ba někdy teprva o půl noci. Boženka pak četla, avšak jenom takové knihy, které jí otec poradil, a které se hodily k tomu, aby vzdělaly rozum a srdce její, anebo takové, z nichž nabyla vědomostí, vzdělané ženské potřebných a užitečných.

Paní z Reihradu vybrala nejvýtečnějšího učitele na piáno v celém městě, aby vyučoval slečnu Amálii. Avšak proslulý ten mistr přišel často a nenašel doma ani matky ani slečny Amálie. I říkával pak Božence: „Pojďte vy slečinko, budu vás tu hodinu učit. Velkomyslná paní máti platí mně za tu hodinu předce, aniž jí slečna Amálie

použije. Nevezmu ale peněz, abych za ně nic nedělal. Také se u vaší slečny sestry marně přičiňuji, ona nemá k hudbě ani schopnosti ani chuti, udělá mi malou čest; vy však slečno máte k hudbě velké nadání.“

Boženka sedla s radostí k piánu. Matka koupila nejvýbornější noty, o nichž slyšela, a mezi nimi byly některé velmi těžké kusy. Amalie zhrozila se toho množství tři- i čtyřikrát vázaných not; Boženka však dovedla všecky ty kusy brzy sama dobře hrát, jak mile je s učitelem jen jednou přehrála. Ano i bez pomoci učitelovy pocho-pila sama nejtěžší kusy a výborně je přednášela. Od nynějška sedala mnohou hodinu večer nebo v noci u piána a se svou výtečnou schopností k hudbě dospěla k velké obrátnosti a vysoké dokonalosti ve hře.

Matka měla ve službě také komornou, rozenou Francouzku, která velmi čistě a dobře francínu mluvila, aby měla Amálie příležitost, ve francouzské řeči se cvičit. Panna Luisa byla velmi dobré děvče; měla velmi dobrý plat, musila si však od milost paní a slečny Amálie dát mnohou nevlídnost líbit. Luisa se tulila tedy k tiché a skromné Božence, obě dívky byly dobrými přítelkyněmi. Když nebylo paní doma, ztrávily spolu mnohou hodinu u šití nebo vyšívání. Rozprávěly spolu vždy francouzsky a Boženka mluvila za nějaký čas tak dobře francouzsky, jakoby byla také ve Francii rozena a vychována bývala.

Otec, jenž byl už celý rok velmi churavý, rozstonal se teď povážlivě. S nejsrdečnější laskavostí ošetřovala ho Boženka. Mezi tím, co se obveselovala matka a Amálie každý den mimo dům ve společnostech, nebo pozdě na noc v bálích, sedávala Boženka, plna nejlaskavější útrpnosti u jeho postele, podávala mu léky, přestýlala mu a čítala něco. Častěji řekl jí otec ve své nemoci: „Nejmilejší dceruško! vyplňuješ na mně věrně čtvrté Boží přikázání; pamatuj na mne, dobře se ti ještě povede!“

Šlechetný ten muž zemřel — manželka jeho odjela bez průtahu k jedné přítelkyni, paní z Hl-tovských, na venek říkajíc, že by ji bolest přílišně uchvátila. Vzala s sebou slečnu Amálii, poněvadž by si mohla krásné oči přílišným pláčem pokaziti; mělať tak citelné srdce! Božence však poručila, aby obstarala pohřeb se vší nádherou, co jen možno. Boženka jej zjednala s tisícerymi slzami bez přílišné skvostnosti, avšak velmi vážně, a osvědčila se i zde jakožto nejlaskavější dcera.

Za týden na to vrátila se milost paní máti se slečnou dcerou a sice obě v největší veselosti, na úžas Božence. Paní pravila: „Boženko! sestra tvoje Amálie je teď nevěstou; stane se chotí jeho vysoce urozené milosti pana barona z Hainburku. Musíš se podívat na skvostný šperk, jímžto ji uctil.“

Amálie šla pro skříнку se šperkem a otevřela ji. „Podívej se,“ pravila matka s velkou důležitostí

Božence, „všecky ty kameny jsou dobré ; toto vdání těší mě neskončeně. Což ale hodláš ty teď udělat ? Neboť na svadbě sestry tvé, která se teď vysoce urozenou paní stane, nebyla bysi snad ráda. Také bych ti musila koupit nové šaty a aspoň nějaký šperk, a to by mě teď mnoho stálo, protože mám tak velké výlohy. Mimo to však se bojím, žeby se ti nelíbilo na zámku mého vysoce urozeného pana zetě, kamž se teď s dcerou odstěhujeme. Pověz tedy, kam se hodláš obrátit ?“

„Půjdu k sestře nebožky matky,“ odpověděla Boženka.

„Co je a kde žije?“ ptala se matka, kteráž se nikdy mnoho nestarala o příbuzné manžela svého, pana z Reihradu, jenž byli pouze stavu městského.

Boženka odpověděla : „Muž její je zlatník v Praze.“

„Nuže, dobře tedy,“ pravila hrdá paní, „do domu počestného měšťana hodíš se dobře a posloužíš tam výborně. Teď ale jdi k své práci.“

Pozůstalost pana z Reihradu byla nade vše nadání skrovná, ačťe byl nikdo mnoho neočekával skrze marnotratné živobytí manželky nebožtíkovy. Dokud byla první manželka živa, uhošpodařil ročně vždycky předce něco od své velké služby, ačkoli mnohým lidem velké dobrodiní prokazoval a všude pomáhal a uděloval ; druhá však paní spotřebovala nejenom celou službu, nýbrž

ještě znamenitých dluhů nadělala. Marnotratnice ta přisadila také ještě svou vlastní mohovitost a byla by dokonce promarnila i jmění dceřino, kteréž bylo velmi znamenité, kdyby se ho byla směla dotknouti a listina u soudu městského uložená jí to co nejurčitěji a nejdůtklivěji byla nezakázala. Dům, zahrada a veškerý nábytek po nebožtíkovi panu raddovi musil teď být prodán, aby se dluhy zapravily.

Starý přítel nebožtíkův radil Božence, aby toho nepřipouštěla. Nebožtík otec její byl prý šetrný pán a nedělal dluhů, jakž to ví celý svět; macecha, tato špatná hospodyně, udělala prý tyto dluhy bez vědomosti manželovy. Nemůže prý se tedy na dceru uvalovati, aby ty dluhy platila. „Ponechte tu věc mně,“ doložil, „důvěřuji si to proraziti, že se málo který z těchto dluhů na váš účet zaplatí.“

Avšak Boženka toho nechtěla. „To by nejvíce věřitelů nic nedostalo,“ pravila „Amáliina matka už nic nemá, všecko prohejřila co měla. Na otcovský podíl dceřin však nemá práva. Nemůžu otci svému v hrobě tu potupu udělati, aby zůstaly nezaplaceny dluhy, které aspoň na jeho jméno a na jeho počestnost udělány byly. Co se mne týče, ať se zaplatí všecko do posledního halíře. Tuším, že mi zůstanou ještě moje šaty s prádlem a s tím jsem už spokojena.“

Poněvadž nebožtík tajný radda vlídný muž byl a mnohým lidem dobré prokázal, přihazovalo

se při dražbě na každý kus nábytku velmi vysoko, a když pak všecko zaplaceno bylo, zůstalo dobré dceři ještě několik set zlatých hotových peněz. Onen přítel otcův, jenž ty peníze k její prosbě hned bezpečně uložil, přinesl jí dlužní upsání a pravil: „Inu, při těch několika stech bude víc požehnání, než kdyby to bylo tolik tisíc.“ Boženka skládala právě své věci, i vzala papír a aniž se na něj podívala, vložila jej do kufru, poděkovala přívětivému muži a dala mu plačky s Pánem Bohem.

Částka pátá.

Putování.

Před tím dnem, než Boženka odjela, šla pod večer ještě na hřbitov, plakala tu bolestně na hrobě svých milovaných rodičů a babičky, dlouho se modlila a jakožto opuštěný sirotek poručila se do ochrany Boží. Následujícího jitra sedla na poštovní vůz, aby rychleji cestovati mohla.

Všickni pocestní byli jak náleží pořádní lidé, což ji velice těšilo. Bylo to několik obchodníků, kteří jeli do Prahy. Na poslední poště před Prahou přisedla ještě velmi slušně ošacená městská paní, byla však bledá a vypadala jako churavá. Ještě

se nejelo ani hodinu, tuť jí přišlo zle a pravila, že jí není možno jízdu déle snesti, že musí vystoupnout. Boženka slezla s ní a vedla ji pod strom, jenž stál na silnici. Žena si sedla polou bez sebe pod strom a byla tak bledá jako mrtvá. Pošta chvílku čekala; konečně však prohlásili všickni pocestní jednosvorně, že nemohou déle čekati, aby prý ta mladá dívka zase do vozu vstoupila, musí prý se hledět přijíti dál. Boženka však pravila, že zůstane u churavé paní a žádala jen průvodčího poštovského, aby pověděl přátelům jejím, zlatníkovi Berkovi a manželce jeho, kteří ji večer očekávají, proč později přijde. Průvodčí to slíbil a pošta jela dále.

Byl to pošmourný podzimní večer a nebylo ani okamžení jisto, že nebude pršet. Krajina vůkolní byla pusta a osamělá; po obou stranách silnice táhly se temné lesy jehličné. Po celé silnici nebylo človíčka ani vidět ani slyšet, jen vrány skřehotaly na stromech. Boženka se ohlížela sice chvílkami, jestli jí nepřichází někdo na pomoc; ještě více však hleděla na churavou paní a úzkostlivě poslouchala její těžké dýchání. Klečela vedle ní a držela ji jednou rukou okolo krku, utírala jí bílým šátkem pot a litovala, že jí nemůže nějaké jiné pomoci poskytnouti.

Mezi tím co se Boženka s omdlelou paní zaměstnávala, přijížděl po písčité silnici pomalu kočár. Seděl v něm přistárlý pán, podepřen v jednom koutě kočáru a četl v nějaké knize.

Kočí se obrátil na pána, okázal bičem na ten strom a pravil: „Tuším, že je tam té paní zle.“ Pán vyňal sklo z kapsy a díval se tam, řka: „Můj Bože, obličej té nebohé ženy, co pod stro- mem leží, vypadá jako tvář umírající; ta líbezná mladá dívčice, v hedbávném, černém plášti, která vedle ní klečí a svůj slaměný, žlutý klobouk vedle sebe na zemi ležet má, zdá se být velmi zarmoucena a ulekána.“

Když se přiblížili, kázal pán kočímu zastaviti, vystoupil z kočáru a šel tam, aniž si ho Boženka ve své úzkosti hned povšímla. Pozdravil ji a pravil: „Dobrá ta paní má se v skutku velmi zle, zkusím, jestli bych jí nějak nepomohl. Mám s sebou některé léky a doufám, že jí několik sí- lících kapek dobře udělá.“ I skočil k svému vozu, přinesl stříbrnou lžičku a malou lahvičku a dal paní něco kapek. Zdálo se, že je jí lépe, ona otevřela oči, hned na to je ale zase zavřela.

Cizí pán pravil Božence: „Ta paní je snad matka vaše aneb aspoň blízká příbuzná?“

„Nejsme blíže příbuzné, než jako všickni jiní lidé,“ odpověděla Boženka.

„Kterak jste se tu ale sešly?“ ptal se pán. Boženka to krátce pověděla a pán pravil: „To je od vás krásné a velmi šlechetné.“

„Šlechetné to zrovna není,“ pravila Boženka „nýbrž jen lidské. Vždyť by to bylo nelidské ba ukrutné, vysaditi nemocnou na silnici samo- tinkou, a zanechat ji bez pomoci.“

„Ovšemť,“ přisvědčil pán, „ale vy sama mohla jste tak přijíti do velkých nesnází.“

„Mně to sice napadlo,“ řekla dívka, „myslila jsem však : co teď nejpotřebnější je, to se musí udělati, a vrtochy o tom, co by mohlo přijíti, musíme z mysli pustiti. Doufala jsem, že nám Bůh někoho pošle, abychom nemusili v lese přes noc býti.“

„Nuže, Bůh to také učinil,“ pravil pán, doufám, že nemocnou i vás ve svém pohodlném kočáře šťastně do Prahy dovezu.“

Nemocná však zatím patrně okřála. „Teď si myslím,“ pravil pán, „že bude moci nemocná skleničku vína píti.“ Šel ku kočáru a přinesl housku a lahvici starého vína mělnického. Paní jedla a pila a zotavila se bezmála docela. Pán a Boženka vedli ji ku kočáru a pomohli jí do něho. Když chvíli jeli, pravil pán : „Neníli pravda, že se to jede lépe v mém kočáře, který na perách visí a dle libosti se čerstvému vzduchu otvíratí dá, nežli v poštovském voze v němž je člověk velmi ztísněn jeli plný. Vzduch je v něm též ztuchlý a to strkání také milé není.“

Boženka a ta paní děkovaly mu srdečně za jeho přívětivost a dobrotu a několikrát řekly, aby mu to Bůh zaplatil. Po cestě ptal se pán velmi zdvořile, kdo je Boženka, odkud přichází a kam jde. Ona mu to pověděla a pán pravil, že se jmenuje Pěnkava, a jede do Prahy na trh.

Bylo již tma, když přijel kočár v noci ku bráně. Obě ženské chtěly slezt, pan Pěnkava však pravil: „I zůstaňte jen, já nedělávám nic na polou. Dovezu vás obě do vašich příbytků, řekněte mi jen, kam jeti máme.“ Dům, do něhož Boženka šla, nebyl od brány ani sto kroků vzdálen, paní však zůstávala až na Malé Straně. Pán tedy pravil: „Nejdříve dovezu vás do příbytku vašeho, pak ale pojedu s tou paní domů. Paní pravila, kterak je teď už silná, že může jít bez obtížnosti domů. Pan Pěnkava pravil však: „Co jsem začal, dodělávám rád. Jedte jen se mnou!“

Nejprvé tedy jeli k příbytku zlatníkovu. Zlatník a manželka jeho vyšli před dům se světlem, volajíce: „Předc konečně přicházíš, nejmilější Boženko! O my jsme měli o tebe velkou starost. Nedávno přinesl poštovský kufr tvůj a povídal nám, že jsi zůstala v lese u nějaké nemocné paní samotna. Právě jsme se radili co dělat, a usnesli jsme se, že objednáme kočár a pojedeme ti naproti. Nuže chvála Bohu, žes už tady.“

Boženka povídala, jak laskavě cizí pán ji a tu paní přijal. Zlatník mu stisknul ruku z nejvroucnější vděčnosti a manželka jeho pravila přívětivě, jestli by k nim ten pán nevešel a nepřespál. Pan Pěnkava odpověděl, že půjde k dobrému příteli, u něhož vždy přebývá, když je v Praze; avšak prý je zajisté navštíví, dokud se zde zdrží; teď ale prý musí churavou ína místo do-

vezti. Vyňal tobolku a zapsal si číslo domu. Paní se nahnula z kočáru, aby Božence ještě jednou poděkovala, žehnala ji vroucně a přála jí mnoho dobrého.

Když se kočár pana Pěnkavy před bytem paniným zastavil, vyběhli honem její manžel a děti z domu. Měli velkou starost, protože nepřišla domů, jak slíbila. Všickni ji pozdravovali vesele a radostně. Neměli ani dosti slov, aby vyřkli neznámému pánovi díky své. Pan Pěnkava si myslil: „S jak malou prací můžeme lidem velmi často velkou radost udělat!“

Částka šestá.

Strýc a teta.

Následujícího jitra vypravovala teta zlatnice Božence, že vězí manžel její skrz nějakou peněžitou záležitost u velké rozpačitosti a že mu hrozí potupa a vězení. Cizí, rozhlášený obchodník objednal u něho za tři tisíce zlatých stříbrného a zlatého zboží. Polovičku zboží odeslal už manžel její před třemi týhodny — tu však dostal náhle zprávu, že kupec ten pro špatné hospodaření a marnotratné

živobytí platit nemůže a po zboží jakoby už bylo veta. Ostatní objednané zboží, které bylo zatím hotovo, avšak na štěstí ještě odesláno nebylo, leželo v dílně, a strýc Boženčin, pan Berka, nemohl na ně naleznouti kupce, ač je rozličným obchodníkům nabízel. Jeden ujišťoval na svou čest, že je takovým zbožím opatřen až na zbyt, jiný podával za ně tolik, že by tím stříbro a zlato zapláceno nebylo a očekávaná mzda za dlouhý čas by ztracena byla bývala; třetí pravil, že se změnila móda od té doby a na zboží to, jaktě krásné bylo, žeby se sotva kupců našlo! Při celé té věci však bylo nejhorší to, že vystavil pan Berka směnku na tisíc zlatých bohatému obchodníkovi, jenž mu stříbro a zlato na tu práci počkal a směnka byla už osm dní vypršela. Obchodník mu dal sice osmidenní lhůtu, zrovna dnes do večera, při tom však hrozil, že dá pana Berku bez milostí vsadit, jestli by za těch osm dní nezaplatil.

„Jestli můj milý muž“ pravila teta „dnes nezaplatí, tedy půjde zejtra — o Bože, nemohu to slovo ani vyřknouti, — do vězení.“ Nemohla slze své déle zdržeti, zamlčela se chvílku a pravila pak: „Nevíme v skutku, jak bychme si pomohli. Dobrý můj manžel odešel už ráno pryč, aby ještě posledně zkusil, zdali by zboží neprodal a tím, co utrží směnku zaplatil. Já se půjdu také podívat, jestli by mi dobrá přítelkyně, jenž je velmi bohatá, peníze ty nepůjčila, kdyby se

neměl podařiti poslední pokus muže mého. Obávám se však, že nevyvedu ani já nic ani můj muž. O Bože!“ zvolala ještě a sepjala ruce, „odvrat od nás potupu, která nám hrozí!“

Mezi tím, to teta povídala, prolila Boženka mnoho slzí: „Ach nejmilejší, nejlaskavější tetičko,“ zvolala na to, „kýž bych vám jen pomoci v stavu byla! Kdybych měla jenom těch pět set u sebe, které mi zbyly z pozůstalosti po nebožtíkoví otci, s tisícovou radostí bych vám je dala. Ješto však peníze ty dnes ještě potřebujete, tedy nevím, jaká by tu byla pomoc. Avšak důvěřujme v Boha a modleme se k Němu hodně srdečně.“

„Učiňme to“ přisvědčila teta „necht je nám milostivý a ustrne se nad námi. Předce však se přičiníme i my a budeme hledati pomoci u přátel a známých. Snad nám chce Bůh předce ještě pomoci skrz dobré lidi.“

Teta odešla a Boženka sedla na sesli plna truchlivosti. „Ach jak mnoho zármutku způsobí lehkovážnost a marnotratnost!“ myslila si. „Jak mnoho bezpráví děje se tím bližnímu! O kdyby byla nepromarnila macecha má tak bídně jmění mého nebožtíka otce, to bych nebyla teď tak chudobná, nybrž tak zamožná, že bych mohla prokazovati mým přátelům a mnohým jiným lidem ledacos dobrého. Jak bolestné musí to být pro mého dobrého strýce, že skrze marnotratného člověka přichází nejen o mzdu za svou práci, nýbrž nad to ještě skoro o své jmění!“

Bolestně zas plakala a žalostivě hleděla k nebesům. Teď jí napadlo, že by snad její úřední dlužní úpis na pět set zlatých místo hotových peněz posloužiti mohl. I myslila si: „Kdyby strýc při svém zboží jenom zlato a stříbro cenil a já k tomu dlužní úpis přiložila, tedy by to bylo dohromady zajisté zástavou, na niž by se bez povážení tisíc zlatých půjčiti mohlo. O, jak bych se za šťastnou pokládala, kdybych k tomu přispěti mohla, abych milou tetu a ctihodného pana strýce z této nouze vytrhnouti mohla.“

Částka sedmá.

Pan Pěnkava.

Boženka otevřela kufr, vyndala něco šatstva a tenkého prádla a kladla je na stůl a sesle a vzala pak dlužní úpis, jenž ležel níže v kufru. Když rozbalila ten papír, jež posud ještě ani nečtla, padlo jí hned jméno jejího nebožtíka otce do očí a ona musila ještě víc plakat.

V tom okamžení vešel do pokoje průvodce její od včera, pan Pěnkava, a pravil: „Přicházím jenom na několik okamžení. V záležitostech svých šel jsem touto ulicí a tu jsem nechtěl okolo vašeho příbytku jíti, aniž bych vám přál dobrého jitra a zeptal se vás, jak jste spala po té drobet

obtížné cestě? Což vám ale je? --- jak pozoruji, plakala jste. Nepřijali vás příbuzní tak dobře, jak jste očekávala? anebo se snad nenacházejí v tak šťastných okolnostech, jak byste si přála? anebo je snad příčinou slzí vašich papír, ježž držíte v ruce? Neptám se z všetečnosti, nýbrž z nejupřímnějšího účastenství s vaší strastí. Snad mohu pomoci, aneb aspoň dobrou radu dátí?“

„Vám mohu svůj zármutek pověditi,“ odpověděla Boženka; „dobrotivost, s kteroužto jste vzal včera mě a churavou tu paní do svého kočáru, osvědčuje mi vás jakožto muže, jenž zasluhuje důvěru.“ Na to mu vypravovala, co právě od tety slyšela, a připojila ještě, co jí právě teď napadlo, a co obmýšlí s tím dlužním úpisem.

„Vy jste asi velmi bohatá,“ podotknul pan Pěnkava, „že chcete postoupiti ten papír příbuzným?“

„O nejsem,“ pravila Boženka; „těch několik set zlatých a šatstvo, co tu leží, to je všecko, co mám.“

„Dobré dítě,“ zvolal pan Pěnkava, „a tento malý kapitál chcete obětovati, abyste pomohla příbuzným z nouze? Nechte si jen tu maličkost a buďte pokojná, bude jim předce spomoženo. Vy jste se cizí ženy v lese tak laskavě ujmula; jakžbych se neměl ujmouti já vás a vašich příbuzných?“

V tom se vrátil smutný zlatník. Na první pohled pozoroval pan Pěnkava, že dobrý ten

člověk nadarmo chodil a pravil tedy: „Slečna z Reihradu, neť vaše, vypravovala mi právě, že máte zásobu stříbrného a zlatého zboží, které byste rád prodal. Okažte mi je.“ Pan zlatník otevřel čistý pokoj, v němž bylo hotové zboží v zasklené skříni v nejlepším pořádku srovnané. Mistr okazoval kus po kusu a pověděl při tom cenu, o kterouž se domluvil s kupcem, jenž objednal zboží.

„Dobře tedy,“ pravil pan Pěnkava, „práce je výborná a já vím kam s ní. Zde je sice novější moda oblíbenější, avšak se dává v jiných zemích vším právem přednost modě starší, umělejší. Vy jste v skutku umělec. Jenom jednu věc bych vám vytknul; onen nešťastný kupec utáhl vás na příliš nízkou cenu; při takovém skrblictví není požehnání! Bolí mě to v srdci, když bohatí a vznešení obchodníci na mozoly svých pilných a někdy také chudých dělníkův víc bohatnouti chtějí. Živiti se a dopřát živobytí, to je mé heslo. Koupím od vás všecko to zboží, jak tu je, a nad udanou cenu přidám vám dvě stě zlatých. Ještě dnes večer obdržíte peníze.“

Tu se vyjasnila tvář dobrého mistra Berky jako slunce, když uprchne mlha, která je zatemňovala. Boženka, která při tom stála, hleděla s nejvroucnější vděčností a přívětivostí andělskou na pana Pěnkavu. Teta, která se s nepořízenou právě navrátila a teď slyšela co se stalo, dala se

radostí do pláče, vzdávala Bohu díky a prosila pana Pěnkavu, aby u nich zůstal u oběda.

Pan Pěnkava pravil: „Na oběd jsem dnes už pozván; ale večer ve čtyry hodiny přijdu na koflík čaje, přinesu peníze a pak si dám zboží odnesti. Teď mne volají mé záležitosti.“ Na to odešel kvapně.

Paní teta pravila: „O Boženko! s tebou přišlo štěstí a požehnání do našeho domu. Bez tebe byli bychme ve velmi smutném stavu. Nemůžeme ti ani dost poděkovati.“

„Děkujeme Bohu,“ pravila Boženka, „jenž všecko tak dobře učinil.“

Pan Pěnkava přišel na večer zrovna v určitou hodinu. Kupecký sluha s těžkým vakem peněz na ramenu šel za ním. Celá ta záležitost: prohlédnutí zboží dle seznámenání, počítání peněz a vystavení kvitance, to všecko bylo brzy hotovo a šlechetný obchodník ztrávil velmi utěšenou hodinku s čackým Berkou, manželkou a neterí jeho u kávy. Pak ale se podíval na hodinky a pravil: „Teď musím ještě něco obstarati a vy pane Berko nebudete také otálet, abyste zapravil svůj dluh. Vaše pěkné stříbrné a zlaté zboží dám si zejtra ráno odnest. Ostatně však byl jsem vaším hostem, teď musíte i vy všichni tři s večerí u mne zavděk vzíti. Zůstávám zde u starého přítele, u něhož jsem jako doma. Den ten vám dám ještě vědět a pak pro vás přijdu.“

Den před svým odjezdem dostal pan Pěnkava

slovu svému. Přišel pro své hosti a vedl je do domu svého přítele. Zde našli malou, ale vybranou společnost; před večerí hrálo se na piánu a zpívalo se. Strýček pravil Božence: „Jestli se nemýlím, učila ses také jednou na piáno. Nechtěla by ses trochu dát slyšet?“

„Ach ovšem,“ pravil pan Pěnkava, „prosím vás za to, jest-li by vám prosba má nebyla nepřiležitá.“

Boženka sedla k piánu a hrála tak výborně, že se všickni obdivovali její mistrovské hře. Též tak pěkně zpívala. Jeden francouzský kupec, jenž tu byl právě přítomen, vzdával jí pochvalu svou ve francouzské řeči, a ona mu odpověděla v též řeči velmi hbitě a vedla s ním rozmluvu, kterou o francouzské a německé hudbě začal, tak dobře, že se jí ptal, jeli ve Francii zrozena, aneb kolik tam přebývala let.

Pan Pěnkava pravil: „Nacházím ve vás vždy nové výtečnosti. Osvojila jste si nejenom ty vlastnosti, které vlastně cenu člověku propůjčují, totiž dobré vědomosti a šlechetné smýšlení, nýbrž i to, co člověka okrášluje a život mu příjemným činí.“

Když večer velmi příjemně ztrávili, vstal pan Pěnkava zrovna v deset hodin, pravil, že skrze svůj zejtřejší odjezd ještě něco k zařízení má, slíbil ale, že navštíví pokaždé pana Berku, manželku a neť jeho, kdykoli budoucně do Prahy

přijede. Všickni tři mu ještě jednou srdečně poděkovali a s velkým potěšením jeli domů v kočáře, jež pan Pěnkava objednal.

Částka osmá.

Svadba.

V oné večerní besedě, kdežto Boženka tak výtečně zpívala a na piáno hrála, byl tehdáž také Vojtěch, syn pana Pěnkavy. Sloužil toho času právě v znamenitém obchodním domě v Praze, aby se ještě více v obchodu zdokonalil. Obdivoval Boženku jakožto nejdokonalejší ženskou, kterouž kdy viděl a v tichosti cítil ohnivou žádost, zvoliti ji za svou manželku. Týhodně přicházel také jednou do příbytku pana Berky na půl hodinky návštěvou. Obyčejně si objednal nějakou práci ze zlata nebo stříbra a přinášel slečně Božence některé z nejvýbornějších hudebních kusů, které právě vyšly. Velmi však se měl na pozoru, aby nedal Božence ani to nejmenší o tom na jevo, co si přeje. Bátl se, žeby to nepřipustil otec jeho, jakožto bohatý kupec, aby si vzal syn jeho chudobnou dívku.

Teta Boženčina pozorovala to však předce; také nahlížela, žeby se Boženka za šťastnou pokládala, kdyby ji chtěl za manželku. Teta však varovala Boženku, řkouci: „Nejmilejší Boženko! měj se na pozoru, aby nevznikla žádná taková náklonnost v srdci tvém; mohla by tě připravit o všecken pokoj duše tvé. Při své chudobě nemůžeš si na takového mládence mysliti. Místo utěšených dnů, na které se snad těšíš, mohla by sis lehce způsobiti dlouholetou starost a nesmírný zármutek. Co být nemůže, nemáme si také přát.“

„Nejmilejší tetičko,“ pravila na to Boženka, „už jsem si to všecko sama velmi často myslila a snažím se, abych si takové přání z mysli vypudila. V skutku nemyslím ani, žeby mi bylo takové štěstí souzeno.“

Vojtěch, jehož přání pořád živější bylo, když se přesvědčil, že i Boženka žádost jeho sdílí, předebral sobě, že bude o tom s otcem svým mluvit a poprosí ho za vyplnění jeho toužení. Otec psal, že přijede budoucího jara do Prahy, aby vzal Vojtěcha domů a postoupil mu kupcovství. S velkou tísní, pln bázně a naděje očekával Vojtěch příchod otcův.

Jednou večer přijel otec a hned následujícího jitra přednesl mu Vojtěch upřímně žádost svou, kteráž prý, jak doufá, je i žádost Boženčina. „Avšak,“ doložil, „ještě jsme sobě neučinili žá-

dného vyznání, a já zůstavuji toho rozsouzení důvěrně milovanému otci.“

Vojtěch očekával opravdové námítky a byl připraven, kterak na ně odpoví. Jak veliké však bylo jeho užasnutí a radost, když jej otec utěšeně obejmul a pravil: „Milý synu! tvé a Boženčino přání je i přání mé. Přeju ti štěstí k tomu zvolení a těší mne, že si ctnosti více vážíš než peněz a statku. Ovšemť musí mnoho lidí zde pod sluncem i na bídné peníze nevyhnutelně mysliti a velmi pošetile jednal by, kdoby se chtěl oženit, aniž by věděl, jak vyživí ženu a děti: a však nám Bůh — budiž mu čest a chvála! — tolik nadělil, že nemáme starosti o živobytí a že můžeš voliti svobodně dle srdce svého. Také sobě přeju jako tobě štěstí k tomuto zvolení. Boženka, kteráž se prokázala tak laskavě k neznámé nemocné a byla hotova svým stárnoucím příbuzným tak velkou oběť přinesti, prokáže se i mně jakožto dobrá dcera, až budu stár a churav. Sam požádám za ruku její, pojd' jen hned se mnou. Poněvadž je jitro tak krásné, nepůjdem skrz město, nýbrž po baštách, kde je tolik pěkného křoví a stromoví a tak se dostaneme příjemně k Pořícké bráně, nedaleko níž Boženka přebývá.“

Po cestě pravil otec: „Nejmilejší Vojtíšku! tenkrát, když jsi Boženku ponejprv uviděl, pozoroval jsem dobře, jak velice tě dojmulo její přívětivé a skromné chování, její zpěv a hra na

piáno. Avšak, poněvadž jsem často viděl, že zpěv a hra i přívětivé pohlednutí to nahraditi nemůže, když neumí žena chutnou polívku uvařit, anebo když nemá muž, chtěje někam vyjít, ani dobré košile: tedy jsem nejdříve důkladně pátral, kterak se zachovala Boženka ve svých posavádních okolnostech. Jel jsem tedy do Brna, kde dříve bydlila a dověděl jsem se, kterak při lehkovážnosti a nedbalosti její macechy celé břemeno domácnosti na ní leželo; kterak od milého rána až do pouhé noci pracovala, vařila, prala, smežčila a uklizela, a kterakby se dluhy, které macecha otci nadělala, zajisté nebyly zaplatily, kdyby Boženka rozpadlou domácnost pilností a šetrností nebyla ještě dle možnosti pohromadě držela. S obzvláštním pohnutím slyšel jsem, kterak snášela v tichosti a trpělivosti urputnost macešinu a zpučnost nevlastní sestry své, jak srdečně babičku milovala a bez umdlení jí sloužila, a kterak otce svého až do smrti nejlaskavěji a nejútleji ošetřovala.“

Za této rozprávky otcovy, která syna velice těšila, přišli až k tomu domu, kde Boženka přebývala. Kdož by ale mohl vysloviti užasnutí a radost Boženčinu, dobré její tety a ctihodného strýce, když jim starý pan Pěnkava syna svého představil, jeho žádost přednesl, Boženky se ptal, chtějí být jeho dcerou a manželkou syna jeho, a pak vloživ ruce jejich dohromady s pohnutým otcovským srdcem pravil: „Pán Bůh všemohoucí vám požehnej, nejmilejší děti!“ a pak se slzami v očích oba obejmul. Božence to bylo všecko

jako sen ; teta plačíc radostí sepjala ruce , strýček se díval k nebesům s sepiatýma rukama ! Nevyslovitelné bylo pohnutí jich všech.

„Nyní však,“ pravil otec, „musím po svých záležitostech. Zůstanu ale několik dní zde a pojedupak zatím jen s Vojtíškem domů, abych učinil přípravy k svadbě. Jednoho dne, jež později ještě společně určíme, přijede sem zas Vojtíšek pro svou nevěstu, a tetička se strýčkem ji musejí vyprovoditi. Svadba bude velkým plesem radostným pro nás všechny a ještě pro mnoho dobrých lidí.“ A tak se také stalo.

Vojtěch přijel v určitý den s novým skvostným kočárem. Když následujícího jitra zase odjeti chtěl a s Boženkou, strýcem jejím a tetičkou z domu vyšel, aby do kočáru vstoupili, podivili se všickni nemálo. Bylť kočár ověnčen krásnými pletenci z květin, což jim působilo nemalou radost. Zahradnice totiž ona, které se nevěsta a otec ženichův tehdáž v lese tak laskavě ujali, chtěla tak projevit svou vděčnost.

Částka devátá.

Paní z Malonic.

Vojtěch a Boženka žili v nejšťastnějším manželství a nosili otce takřka na rukou. Obchod vedl Vojtěch obezřele, pilně a správně a požíval pro svou rozšafnost všeobecné důvěry. Co svou pilností získali, to držela Boženka svou přičinlivostí pohromadě. Za málo let zdvojnásobnilo se skoro jeho jmění. V přívětivé krajině koupil pěkný statek Malonice, krásné to sídlo bohatýrské. Vůkol zámku byly překrásné zahrady; mnoho polí, luk a lesů patřilo k statku; obyvatelé přívětivé vesnice odváděli držiteli statku jen něco málo na penězích a obilí.

Na jaře jel tam Vojtěch s manželkou a třemi dítkami a s velikou slávou byli uvítáni. Na statku a ve vůkolí neříkali Vojtěchovi jinak než pán z Malonic a Božence milostivá paní. On hodlal dobrým těm vesničanům zaříditi nějakou veselost, když se ale dověděl, že byla zde a ve vůkolí velmi špatná úroda lonského roku a hladu se co báti bylo, tedy nechal místo plesu rozdělovati zásobu obilí z panské sejkvy a sice možnějším za levnou cenu, chudým docela darmo, každému tolik, co měl potřebu. Celá ves radovala se, že

má na statku tak dobrého pána a všickni mu prokazovali nejsrdečnější díky.

Vojtěch se vrátil se dvěma synáčkama zase do města, poněvadž oba ti čiprní a naděje plní chlapci už do školy chodili; Boženka zůstala s dceruškou Julinkou, asi devětiletou, ještě nějaký čas na statku. Dala v zámku některé věci poříditi a chtěla užiti čerstvého vzduchu a líbezného počasí. V krásných zahradách upomínala se velmi živě na ty blažené večery, které ztrávila jedenkrát s otcem v zahradě u jejího otcovského domu, vypravovala o tom dceři své a upozornila ji na krásu přírody čili jak raději říkala, na lásku Boží v skutcích Páně.

Jednou byla Boženka s dceruškou celé odpoledne v zahradní besídce, odkud bylo krásné vyhlídnutí na východ. Obě však, aniž se skoro někam podívaly, šily pilně záclony z tenoučkého mušlinu, jenž byly ustanoveny k oknám v pokoji otcovu. Chtěly ho tím překvapiti, až sem zas přijede, aby je s sebou do města yzal. Julinka přišívala třepení k jedné zácloně, a když s tím hotova byla, přistoupila k otevřenému oknu. Byl nejkrásnější jarní podvečer; stromy a křoviny byly v úplném květu. Slunce právě zacházelo a osvětlovalo zlatými paprsky celé údolí, vzdálený les a blízká stavení vesnická. Julinka pravila náhle: „O podívej se nejmilejší maminko, tamhle na ten stín, který je vidět na protějším stavení! Podívej se: na té zdi, kam slunce svítí,

je stín malého děvčete, které pilně přede. O koukej pak, jak hbitě to pilné dítě rukama pohybuje, jak způsobně nit sliní a jak rychle se kolečko otáčí!“

Malou přadlenu samu nebylo odsud vidět, protože ji zakrývalo husté křovíčko. Zacházející však slunce, které osvětlovalo růžovým leskem zeď protějšího domku, kreslilo tam stín holčin.

„To je v skutku velmi hezké,“ přisvědčila matka. „Dítě to poskytuje nám pěknou podívankou, aniž o tom ví. Ale podívej se, teď vstává stín dívčin a utírá si oči zástěrkou; teď spíná ruce, kleká a zdvihá ramena k nebesům. Nebohému dítěti, jaktě malé jest, musí předce velký zármutek na srdci ležet.“

„Neměla bych tam doskočit?“ ptala se Julinka „a zeptat se, co tomu dítěti schází?“ a sotva že matka přívětivě posvědčila, byla Julinka už na cestě. Když holčička uslyšela, že někdo přichází, sedla si zas ke kolovrátku a předla tak pilně jako dřív.

Julinka se ptala: „Proč jsi tak smutná, panenka, a proč pláčeš?“

„Ach,“ vzdychla holčička, „mám hlad. Nejedla jsem dnes ještě nic jiného než skyvčičku chleba.“

„O pojd se mnou,“ pravila Julinka, „dáme ti jíst.“ I vzala dítě za ruku a běžela s ním do besídky. Tu stála na talíři na jednom postranním stolečku velká bábovka a paní ukrojila hodný kus a dala jej dítěti; ono dychtivě jedlo.

Matka Julinčina dala se s dítětem do řeči.
„Jak ti říkají?“ ptala se.

„Athanasie“ odpovědělo dítě.

„To je divné,“ pravila paní, „tak se nejmenuje zajisté žádná holčička zde ve vřkolu; není jméno to u selského lidu v obyčeji; zdá se, jakoby pocházelo z nějaké divadelní hry. Co však jsou tvoji rodičové, jak se jmenuje otec tvůj?“

„Ach“ pravilo dítě nepovědomou zde výřekností, „tatínek můj už dávno zemřel.“

„Kde pak jsi přebývalo dříve?“ ptala se paní.

„O! daleko, daleko odsud“ odpovědělo dítě.
„Když otec umřel, přišel k nám pán se zlatým límcem a kordem po straně a přivedl ještě jiné pány, ale ti neměli zlatem vyšíváné kabáty. On jim kázal, aby zapečetili všecky dveře a skříně, jako se psaní pečativá. Matka však a babička odstěhovaly se sem.“

„Jak se jmenuje matka tvá?“ ptala se paní.

„Amálie“ odpovědělo dítě.

Jako blesku lekla se paní toho jména. Zdálo se jí, že pozoruje v tváři dítěte jakousi podobnost s obličejem sestry své Amálie. „Jaké máš příjmení?“ ptala se paní.

„Jmenuji se Athanasie Kramerová“, odpovědělo dítě.

„To se neshoduje,“ myslila si paní, předce však vystupovaly tisícery myšlenky v mysli její. Neříkala však nic, dala dítěti zbytek bábovky,

darovala mu stříbrný tolar a kázala, aby pozdravilo matku.

S velkou radostí běželo dítě domů. Matka užasla spatřivši tolar, jedla hned kousek buchty a pravila při tom: „Nová ta vrchnost na statku je v skutku velmi dobročinná! Prokazuje dobré nejen osadníkům na statku, nýbrž také cizím, kteří se zde zdržují. Doufám, že nám bude milostivá paní prokazovati i dále dobrodiní v naší velké bídě. Nemohu si ani laskavější paní představit, nežli je tato výtečná paní z Malonic.“

Částka desátá.

Paní z Hainburku.

„Snad není matka tohoto dítěte paní z Hainburku?“ myslila si pořád Boženka „jmenovalť se ten pán, jenž sestru mou Amálii za manželku pojal, pán z Hainburku.“ Nemohla skoro celou noc ani spát. Jmeno sestry její Amalie a podobnost toho dítěte s Amálií, to jí leželo pořád v mysli. Nemohla tomu předce však uvěřiti, žeby byla ta chudobná, cizí žena její sestra Amalie, o níž od mnoha let nic více neslyšela, tím méně ji však viděla.

Když následujícího jitra s Julinkou u snídane seděla, dala se ohlásiti paní Kramerová, matka děvčátka, které bylo včera od milost paní tak

hojně obdarováno, aby se poděkovala za ten velkomyslný dar. Boženka pravila: „Ať vejde ta žena.“

Byla to Amálie, vyhlížela však velmi bledě a vychřadle. Boženka by ji byla už nepoznala, kdyby ji bylo dítě dříve neupozornilo. Amálie však bylaby do smrti nemyslila, že ta milost paní, která pěkně a úhledně ustrojena v skvostném pokoji na pohovce seděla a velmi mladého a květoucího pohledu byla, že je sestra její Boženka, s kterouž tenkrát tak zpuřně a tak opovržlivě zacházela, jakž by si to byla nedala ani žádná děvečka líbit. Také vypadala Boženka onoho času vždycky drobet bledě v tváři od mnoha práce a zlého s ní zacházení.

Amálie pravila, že skrz nynější drahotu do velké nouze upadla, že matka její nebezpečně stůně a že není v stavu pro lékaře do města poslati, ano že nemůže ani nemocné matce opatřit prospěšnou potravu.

Boženka byla přílišně pohnuta, než aby se byla mohla sestře hned prohlásiti; také chtěla ušetřiti Amálie, která se zdržovala ve vsi s cizím jmenem. Pozvala ji tedy, aby sedla vedle ní a nalila jí kávu. Pak rozkázala, aby kočí hned zapráhl a do města pro lékaře jel a slíbila, že bude posílati nemocné ze zámecké kuchyně všechno jídlo, které lékař za prospěšné uzná.

Amálie vstala, hluboce se uklonila a děkovala za nezaslouženou velikou laskavost milostivé paní a poručila se, poněvadž nemohla svou nemocnou matku nechat samotnou.

Když bylo poledne, přijel doktor do zámku a přivezl s sebou manželku svou, kteráž pravila Božence: „Krásný jarní den a prázdné místo v pěkném kočáře bylo pro mne příliš lákavé a vábivé, než abych byla tuto příjemnou jízdu opomenula. Mnohem však důležitější bylo pro mne, abych osobně seznala tak výtečnou paní, jakž mi byla paní z Malonic vychválena. Při tom jsem se na to spolehla, že neračte ve své pověstné dobrotivosti na tuto mou smělost nelaskavě patřiti.“

Boženka ujišťovala, že jsou jí oba, jak pan doktor tak i choti jeho stejně vítaní hosté.

Lékař chtěl pak hned nemocnou navštívit. Paní z Malonic pravila: „Povedu vás nejkratší cestou, a než se račte vrátiti, budu hledět nejmilejší paní zabaviti.“ U besídky na zahradě se zastavila a ukázala doktorovi příbytek nemocné, pak prováděla doktorovu manželku, dokud se nevrátí doktor, v překrásné zahradě, která se skvěla v plné jarní kráse.

Když se doktor vrátil, sedlo se k stolu a pan doktor pravil: „Stará paní z Reihradu má se velmi zle a nepovstane už z této nemoci.“

„Jak že?“ podivila se Boženka, „znáte vy tuto ženu?“

„Ovšem a velmi dobře!“ pravil doktor, „nejenom ji znám, nýbrž i dceru její baronku z Hainburku. Nežli jsem se dostal na tuto službu, přebýval jsem daleko odsud jakožto praktický lékař a byl jsem domácím lékařem této šlechtické ro-

diny. Nebožtíka pana barona navštěvoval jsem v jeho poslední nemoci každého dne.“

Pan doktor a chotí jeho nenadáli se ani dost málo, že jsou tito schudlí lidé s paní z Malonic tak blízce spřízněni, protož o nich bez ostýchání řekli co věděli. U stolu mluvilo se jediné o této nešťastné rodině.

„Povězte pak, pane doktore,“ pravila paní z Malonic, „jak to bylo možno, že klesli ti lidé s tak velkého bohatství do tak hluboké chudoby?“

„To bývá velmi snadno,“ pravil doktor, „když se žije marnotratně, když se dbá o každé vyražení a nemyslí se na budoucnost. Nebožtík pan baron byl velmi dobrý pán, ale příjmy jeho byly špatné, protož se hleděl bohatě oženiti, jinak by si byl nevzal měšťanskou dívku. Avšak se mu ta čest musí dáti, že všecky své tehdejší dluhy na krejcar zaplatil.“

„Ovšem,“ přisvědčila paní doktorová, „i ten drahocenný šperk, jejž daroval své nevěstě, byl zaplacen z jejího jmění.“

Doktor pravil dále: „Marnivá a marnotratná tchyně a ještě lehkovážnější dcera její vládly docela tím slabým, dobromyslným člověkem. Hned po svadbě začalo se tam veselé živobytí. O masopustě jely do Benátek, v letě do Teplic a na podzim do Prešpurku, aby užily radosti při sbírce vína. Obě ty ženské dotíraly se do všech, i do nejvzdělanějších společností, a dobrý ten muž chodil za nimi. Mladá paní o sobě myslila,

že je vzdělanou ženskou, poněvadž byla v románech a divadle dosti honěná. A však v mnohých věcech, které jsou teď každé měšťance známé, projevovala tak hrubou nevědomost, že se její manžel často zapálil a do velké rozpačitosti přišel.“

„O tom se povídal v městě mnohy veselý kousek,“ vypravovala paní doktorová hbitým jazyčkem. „Novopečená milost paní horšila a mrzela se velice, když jí někdo připomenul, že je pouze městská dcerka a otec její že byl jen kupec. „Bohužel, že byl jen kupec!“ vzdychla pak, ale nos vypínajíc připojila: „On byl ale velmi velký, bohatý kupec, milionář, a měl zajisté dvakrát sto tisíc zlatých jmění.“ Ona slyšela, že musí být žena od stavu cvičena v dějinách, přírodopisu, silozpytu a zeměpisu a nechtěla dát vidět, že je v takových umělostech nezkušená. Avšak ona znala dějiny jen z divadel a zpěvoher. Jednou viděla v sousedním zámku krásný obraz, jenž představoval královnu Ester před trůnem krále Asvera. I zvolala tu paní z Hainburku s nadšeností: „To je krásný kus; je to z pověstné zpěvohry: Únos ze serailu.“ Jednou zase mluvila o zpěvohře: Vestálka; ale místo „vestálské panny“ říkala vždy „vestfálské panny“ a divila se, že mají panny ve Vestfálsku tak podivné šaty. Když se v jedné společnosti o cizozemských zvířatech mluvilo, které právě do města přiveženy byly, a někdo řekl, že se nachází mezi nimi velký orel, tu pravila: „Na toho se musím také podívat; ten musí se

svýma dvěma hlavama podivně vyhlížet!“ Ona totiž neviděla posud jiných malovaných orlů než na štítech císařských úřadů a myslila, že má každý orel dvě hlavy. Když se jednou při velké hostině raky na stůl přinesly, připomenula, že jsou raky v těch měsících nejlepší, jejichž latinská jména nemají žádného r. „Přírodopyt je předce jen hezká věc“ pravila při tom „již mnoho jsem se s ním obírala, a mezi jiným přemýšlela jsem velmi často, jak to přichází, že písmena r v kalendáři tak velice působí na raky v potoce. Nemohla jsem však nikdy příčinu toho vypátrati.“ Jednou zas byla řeč o nejlepších mapách a paní z Hainburku pravila: „O můj otec měl plnou knihu nejdražších map; nekoukala jsem sice nikdy na ně, ale pokud vím, byly všecky tištěny na atlase, říkalť jim otec můj vždycky jen atlas.“

„Tím se ovšem paní z Hainburku jen v posměch dala,“ doložil doktor, „avšak bez takových vědomostí byla by předce velmi dobrou ženou a výbornou hospodyní mohla býti. Jí však scházela zrovna hlavní věc. Neznalať důkladně naše svaté náboženství a neměla ani bázně Boží, ani lásky k lidem. V neděli a zvláště o velikých slavnostech chodila do kostela jen proto, aby se okázala v nových, skvostných šatech, a při kázání myslívala jenom na to, kam odpoledne pojede a na kterém z četných míst pro vyrazení nejveseleji a nejskvostněji bude. Krásné ženské ctnosti: skromnost, zdvořilost a tiché jednání, to jí do-

čista scházelo ; ona byla velmi hrdá, prchlivá, pomlouvačná a neměla srdce k žádnému člověku. Ona byla v stavu odbyti chudičkého kmeta anebo nuznou ovdovělou matku mnoha dětí krejcárkem, když ji za almužnu poprosili, anebo jim dokonce výčitek nadělala a vynadala, a hned na to vydala za zbytečný šperk několik dukátů anebo jich se smíchem večer tucet prohrála, plna pýchy na své bohatství, a aby okázala, že se nemusí na peníze ohlížeti.“

„Domácímu hospodářství,“ vypravovala mluv-
ná paní doktorka dále „nerozuměla dočista nic. I o tom vím mnoho směšných kousků. Jednoho dne vrátil se pan baron zcela neočekávaně s jiným kavalírem s honby. Oba byli velmi hladoví a pan baron pravil paní: „Hleď, abychme dostali hned něco jíst.“ Paní byla u velkých rozpacích a pravila, že kuchařka právě někam odešla a ona neví kam. Baron však řekl: „Se vším se spokojíme. Buď tak dobrá a udělej nám sama aspoň míchané vejce neb nějaký svítek.“ Milost paní šla do kuchyně, natloukla vajec na rendlík, ale nevěděla, že se musí pod vejce mastnota dát. Vejce se připálily a smrad bylo cítit v celém domě. Čeládka brzy spozorovala, že milost paní domácímu hospodářství docela nic nerozumí, vysmívala se jí a šidila ji rozličným způsobem. Z nenadání přišla jednou paní do kuchyně. Kuchařka měla právě pánev s máslem na ohni, aby smažila pro domácí lidi koblihy. „Co to?“ zvolala paní zlostně,

„tolik másla chcete vypotřebovat na jídlo pro celádku?“ --- „Nestarejte se nic,“ šeptala jí kuchařka, „ale neříkejte těm lidem nic o tom. Máslo je jen po vrchu, vespod je samá voda.“ — „To je něco jiného“ prohodila paní, „to si dám líbit“ a kuchařka se od smíchu sotva zdržela. To byl ovšem jen malý klam; ještě však paní ani cenu vařiva nevěděla, ani posouditi neuměla, mnoholi je k jídlu potřeba, tedy se jí počítalo často dvoj- ano dokonce i čtyrnásob.“

„Zkrátka,“ pravil pak doktor, „špatným hospodářstvím v domě a velkými výlohami mimo dům spotřebovalo se za několik let dočista pěkné, velké jmění, které Amálie baronovi přinesla a z něhož on své předešlé dluhy zaplatil. Nectné ty ženské uvrhly dobrého barona z novu skoro do tak velkých dluhů, jako on dříve měl a člověk ten byl zas chudý jako před svadbou. Starostí se rozstonal a umřel. Po jeho smrti prodán jest úředně statek jeho i nábytek. Kromě šatstva a něco málo klenotů nezbylo manželce jeho nic. Upadla u velké opovržení. Šlechta, kteráž ji považovala za vetřenou, a které ona také málo cti dělala, přestala s ní zacházeti a měšťanský lid, k němuž se vždy hrdě a opovržlivě chovala, nechtěl nic o ní vědět. Nemohla snesti přebývání v městě a dala se sem do kraje. Avšak ani zde neuměla hospodařit, prodávala šatstvo a klenoty, až upadla konečně v největší bídu a nouzi. A tak toho litoval později ještě každý muž,

který si vzal ženu jen k vůli penězům; a takový smutný konec vzaly posud ještě vždycky marnivé, po rozkoších bažící ženy. „Avšak,“ doložil doktor, „jakkoli se nedá zapřítí, že vedly ty dvě paničky velmi lehkovážné živobyť, tedy zastřeme předce rouškou křesťanské lásky, co se stalo. Nynější stav jejich zasluhuje útrpnosti; za své návštěvy ničehož nežádám, a račte milost paní míti do další laskavosti a milosti poručeny obě ty smilování hodné ženy a zvláště to dítě, jenž pomoci tak tuze potřebuje.“

Paní z Malonic přislíbila, že to učiní a doktor, poněvadž bylo už po jídle, vstal bez odkladu říka, že má ještě jiné nemocné navštívit.

Částka jedenáctá.

Nemocná.

Mezi tím časem, co pan doktor a chotí jeho u stolu paní z Malonic v krásné, přívětivé jídelně velmi utěšené hodiny trávily; byla nemocná a dcera její Amálie velmi smutná a zarmoucená. Již toho se obě, matka i dcera, nemálo ulekly, že vstoupil do jich tmavé, chudobné světničky jejich bývalý domácí lékař, kterýž je znal, když se nacházely ještě v předešlé skvělosti a celé

slávě, a ony se teď domnívaly, že zde zcela neznámé jsou, aspoň před potupou a zaslouženým opovržením bezpečně živý jsou. Lékař se choval k oběma velmi laskavě a přívětivě. Nemocná však poznala hned z jeho povážlivého vzezření, když jí sáhnul na puls, že se to s ní velmi špatně nachází. Amálie ho vyprovodila před dům a ptala se: „Nejmilejší pane doktore, co soudíte o mé matce?“

„Velmi nebezpečně stůně,“ pravil doktor, „sotva týden, ba snad už jen tři dni vydrží. A jakožto lékař mám to za svou povinnost, povědít vám to bez okolků; dejte ji zaopatřit. Ustrnutí hodná ta nemocná má mnoho co litovati; jest-li se to ještě nestalo, tedy má velmi zapotřebí, smířiti se s Pánem Bohem. Jak se snad pamtujete, byl jsem lékařem nebožtíka pana z Hainburku. Mohu říci, že byl mým přítelem a postěžoval si mi často velice. Traplivé soužení nad nesmírnou marnotratností, která panovala v jeho domě proti vůli jeho, a která jej, jak to předpovídal, na kraj propasti přivede, to byla hlavní příčina jeho nemoci a jeho časně smrti. Velkou částku viny té má nemocná na zodpovídání. Připravte ji na to, že musí v několika dnech nevyhnutelně umřít; domlouvejte jí, aby se na svou blízkou smrt připravila. Vy jí neřeknete nic neočekávaného a ona zajisté cítí, že není smrt její daleko; že však je tak blízko, to ředpce netuší. Ona se té zprávy ovšemf lekne,

avšak což je okamžité leknutí proti nešťastné věčnosti! Není to malá věc, před soud Boží se postaviti! Nebojte se také, že tím nemoc milované matky zhoršíte, mohloť by se v pravdě říci, že tu není co zhoršiti, avšak já si myslím, že nemocná spíše v Bohu potěchu nalezne, když se k němu uteče a že se upokojí, a poněvadž už déle živa být nemůže, že aspoň blaženě zemře. Zdejší pan farář je velmi ctihodný duchovní, s nímžto jsem se u mnohého nemocného sešel. Nábožný ten a osvícený muž zná umírajícím naději věčného života tak do srdce vštípit, že nepovažují hrůzu smrti za nic.“

Amálie se na celém těle chvěla a třásla, když doktora tak mluvit slyšela. Cítila to, že zavinila matka sama největší díl toho, že teď v takové bídě a v tak hluboké chudobě umřítí musí, ačkoli to doktor zřetelně nevyslovil. Ona však posud na to ani nemyslila, že matka její na tuto nemoc umře, spíše myslila, že se nebohá nemocná lepší potravou ze zámecké kuchyně zase zotaví.

Nebylo jí možno, vejíti hned k lůžku nemocné, posud ještě milované matky. Dlouho stála přede dveřmi s pevně sepnutýma rukama a bolestně k nebi upřenýma očima a vzdychla konečně: „Je to hrozné, že já matce mé živobytí takřka odřeknouti musím, jako se nešťastnému odsouzení život odříká, když za tři dni umřítí musí. Vidím však, že to musí být; lékař má

pravdu.“ Pak prosila Boha za milost, aby mohla tuto hroznou zprávu nemocné matce nejšetrnějším způsobem přednesti.

Se smutnou tváří, snažilať se darmo zármutek svůj docela zakryti, přistoupila k nemocné, kteráž pravila: „Nejmilejší dcero! vím už co mi chceš říci. Když jsi před domem s doktorem rozprávěla, poručila jsi malé Athanázii sice, aby šla do světnice. Ona však zaslechla ještě slova lékařova že musím za tři dni umříti. S plačky škytajíc přišla sem, padla mi okolo krku a pověděla mi, co řekl doktor. — Inu,“ vzdychla pak, „staň se vůle Boží! Nemám na tomto světě nic co ztratit a ujdu mnohé strasti a bídě, kterou jsem posud snášeti musila, a která by ještě dále na mne čekala. Jak se mi ale na onom světě povede, to mě nejvíce souží. — Upokojte však se,“ pravila k plačící Amálii a Athanázii „a neříkejte ani slova více, musím rozjímati a modliti se. Nevytřhujte mne.“

Zamlčela se a s sepiatýma rukama a zavřenýma očima ležela dlouho, chvilčkama jen vzdychajíc, a hojné slze tekly po jejích tvářích.

Paní z Malonic poslala jí v poledne velmi dobře ustrojená jídla a na zvláštní radu doktorovu také lahvici výborného vína. Ode všeho toho jedla nemocná jenom několik lžic polívky; Amálie však s Athanázíí pochutnaly si po dlouhém hladu velmi dobře na těch dobrých krmích. K večeru pila nemocná na domluvu dceřinu skleničku vína

Drobet po něm okřála. Když se setmělo, přinesl kočí, jenž s doktorem do města jel, medicinu. Nemocná užívala dle předpisu a zdálo se jí, že je ještě silnější.

„Milá Amálie,“ pravila dceři, „doved' Athanázii spat.“ Amálie vedla dítě po schodech do malé komůrky pod střechu, pak rozžala kahánek, jenž tmavou jizbičku jen spoře osvětcoval a sedla u postele nemocné, aby u ní přes noc bděla.

Když nemocná chvílku pomlčela, pravila pak: „Nejmilejší Amálie, mám s tebou mnoho co mluvit. Myslíla jsem na naše předešlé živobyčí. Nemohu pochopiti, kterak jsem mohla tak nevýslovně lehkovážně živa být. Zmámila, ba dočista zaslepila mne ctižádost, bažení po rozkoších a pošetílá důvěra na pomíjející bohatství. Mnohem bolestnější však nežli všecka naše nynější chudoba, nežli naše nesmírná bída, je mi cit, že jsem touto nouzí sama vinna. Ach, lítost je velmi bolestná věc. Hřích je největší zlé na světě; plodí nám traplivý nepokoj svědomí, a to je červ, bez ustání hlodající. Člověk by se měl už proto hříchu chránit, aby si lítosti ušetřil.“

„Přede vším tě musím prosit za odpuštění, nejmilejší dceruško, že jsem tě lépe nevychovala. Měla jsem tě přísněji k tomu přidržeti, aby ses naučila něco řádného, od dětinství měla jsem tě uvykati na pilnost a pořádek a zvláště na rychlé poslouchání. Příliš mnoho jsem ti prominula. Ve svém nerozumu myslila jsem, že je to z lásky,

avšak to byla v skutku opravdová ukrutnost. Udělala jsem tě velmi nešťastnou.“ Při těch slovech vzala Amálii za ruku a se slzami v očích pravila: „Odpust mi!“

„O má nejmilejší maminko!“ zvolala Amálie a potok slzí vyřinul se jí z očí, „vy jste ke mně příliš dobrá! Pokud se jen pamatovat mohu, byla jsem vždy velmi svéhlavé, spurné dítě proti vám. Jak často neučinila jsem toho, co jste mi poručila, oč jste mne laskavými slovy prosila, jak často řekla jsem vzdorovitě: Nechci! Jak často pro-razila jsem vůli svou pláčem a vriskáním? A když jsem své jmění obdržela a sama rozkazující paní v domě býti se domýšlela, jak hrdě a zpupně chovala jsem se k vám! Tenkrát jste mě napo- mínala mateřsky, abych hospodařila; vy jste mě předpověděla, kterak se mi povede. Tehdáž by bylo nebyvalo ještě pozdě na výstrahu, já však jsem na ni nedbala. Naopak mluvila jsem k vám velmi urputně a předstírala jsem vám do- konce, že jste dříve sama také tak jednala. Špatně jsem zachovala čtvrté přikázání Boží; proto se mi tak zle vede. Proti ostatním však přikázáním: Nezabiješ, a jak dále znějí, tuším že jsem se ne- prohřešila. Jediná chyba má byla, že jsem ne- uměla hospodařiti.“

„O Amálie! jak velice se mejlíš!“ pravila matka. „Tys ovšem neporanila nikoho nebezpečně, ale svou hrdostí na svůj veliký podíl způsobila jsi svému nebožtíkovi manželovi mnoho strastí

a přivedlas ho časně do hrobu. Nezrušilas mu věrnost manželskou; avšak místo cos mu měla být věrnou průvodkyní životem, bylas jeho mučitelkou a největším trápením, které měl na světě. Tys ovšem nekradla, ale nadělalas dluhů, o kterých jsi mohla dobře vědět, že nemohly být zaplaceny! Jak mnoho kupců, řemeslníků a potřebných rodin přišlo u tebe o své! To bylo také ukradeno! Mnohý člověk zemřel na popravě a neodcizil bližnímu ani desátý díl takových hříšných peněz. Dost ale toho! Já jsem se ovšem také všech těch hříchů dopustila a lituji jich s trpkými slzami, lituj i ty jich! Pomni, že budeme musít za to za všechno odpovídati na soudu před Bohem.“

Amálie, která jindy matce často prudce odmouvala, dala jí teď za pravdu, bída ji obměkčila; dala se do pláče. Obě hořce plakaly a dlouho nemluvily ani slova. Konečně počala zas matka řkouci: „Amálie! Víím, že mě předce miluješ vzdor mým i svým chybám a neopustila bys mě, dokud mi oči nezatlačíš. Co však začneš po mé smrti?“

Amálie odpověděla takto: „Již často myslila jsem na to. Hned jak jsme byly vypovězeny ze zámku Hainburského, přede vzala jsem si, vyučovati na piáno nebo ve francouské řeči. Vždyť mě každý obdivoval pro mou mistrovskou hru na piáno, když jsme ještě dávaly velké hostiny. Také pro mou dobrou francouzskou výřečnost mě každý chválil. Mluvila jsem skrze to s direktorem

hudebním, jehož koncerty jsme pilně navštěvovaly; pozorovala jsem však, že se přemáhal, aby se nedal do smíchu. Pak pravil: „Vy byste se měla sama ještě mnoho co učit, než byste jiné vyučovati mohla. Sotva tucet kousků naučila jste se ještě obstojně klepat, na první ráz nezhrajete ani nejlehčí kousek. Za učitelku v hudbě nehodíte se na žádný způsob.“ Pak jsem se obrátila k svému bývalému učiteli ve francčině, i ten mi odpověděl: „To nejde! Musila byste se podvoliti těžké zkoušce; ujišťuji vás ale, že byste v ní neobstála.“ Myslila jsem tedy, abych se hleděla dostat za klíčnici v nějakém vznešeném panském domě, to žeby bylo přede něco! Mluvila jsem o tom s paní hospodskou od Zlaté Koruny, v jejížto skvostném hostinci častěji v každém roce velký bál býval, na němž jsme pokaždé skutečně byly. „Ona byla dříve klíčnicí v hraběcím domě,“ myslila jsem si; „byla ke mně vždycky zdvořilá a dá mi nejlepší zprávu.“ Ona se mne však tolik vyptávala, jak se vede velká domácnost, jak se zachází s prádlem a peřinami, jak se kupuje mnohé zboží, jak se pozná, jeli dobré a zač stojí a na sta jiných v domácnosti potřebných věcí — a já na to na všecko neuměla odpověditi. Nahlížela jsem tedy, že s tím také nic není. I napadlo mi pak, abych se dala za kuchařku; zpomněla jsem si však na ony připálené vejce a zamítla jsem i tuto myšlenku. To jediné, co mi zbývá, myslila jsem, je: dáti se do služby za děvečku, třebať

jen v městském domě. Avšak, nikdy jsem nemočila ruku, nikdy jsem neměla koště v ruce. Jakž bych mohla prát, anebo dům, podlahu a schody mést a čistit? Poněvadž jsem sílu svou nikdy necvičila, nebyla bych skutečně v stavu, po schodech unesti vědro vody anebo náručí dříví. Ach co si mám počít?“

Matka pravila: „Bůh se smiluj nad tebou! Nevím, co ti poradit. Modli se k Bohu, důvěřuj v Něho; On může, co já nemohu; On je milosrdný pomocník ve vší nouzi!“ Obě dlouho mlčely v hlubokém zármutku, horké slze prolévajíce.

Teď shasl kahánek a náhle byly v husté tmě. Amálie brávala olej u kupce na dluh, ještě však nebyl poslední olej posud zaplacen, nechtěl jí vzdor úsilné prosby více počkati. Na kostelní věži bilo dvanáct hodin. Amálie měla nemocné dát užívat. Musila po tmě dlouho hledat, než našla plechovou lžici a lahvičku s lékařstvím. Také musila dát velmi pozor, aby nerozlila a měla mnoho nesnáze, než dala nemocné lžici do ruky. „Ach,“ vzdychla Amálie, „jak bídne musejí si chudí lidé pomáhati! Teprva když jsme tak tuze schudli, napadlo mi, jak to bolí, chudým býti, jak je to kruté, nemíti denního chleba, potřebného oděvu, dříví v zimě a světla v tmavé noci! O jak často, jak často prohrála jsem tolik peněz, žebych jimi byla mohla tisíce chudých občerstviti! Jak pohodlně a pokojně mohly jsme

být několik měsíců, ano snad několik let živý od těch peněz, které jsem v společnostech nezřídka na jednu kartu vsadila a prohrála! To není ani k odpuštění! Ach, já sama jsem vinna, že jsme tak chudé, je to trest Boží! Již často přála jsem si umřít, kdyby nebylo malé Athanázie! Kdykoli se na ni podívám, bodne mě to do srdce. Ona je velmi dobré dítě, je nábožná, ráda se učí a poslouchá. Jak často potěšila mne, když mi s dětinskou živostí a srdečností vypravovala, co se naučila ve škole a při křesťanském cvičení a co jsem já, matka její, posud sama ještě nevěděla. Avšak, co z ní bude? Nejlepší by bylo, dáti ji do výchovaciho ústavu, ale jakž bychme mohli výlohy zapraviti? Vždyť ji sotva suchý chleba dáti můžeme! O jak nesmyslně učinila jsem, že jsem své velké jmění tak lehkovážně promarnila! Kdybych se nedůvěřovala v milosrdenství Boží, přivedlo by mě to k zoufání.“

Noc byla velmi dlouhá pro nemocnou i pro její ošetřovatelku, protože docela nic neviděly a také nic neslyšely, leč bití hodin na věži a volání ponocného.

Konečně pozorovala Amálie, že churavá matka usnula, a že velmi pokojně spí, ač jen lehce dýchá. I ona usnula. Zdálo se jí o Božence. Zavržená sestra stála před ní zřetelně a jasně, tvář její byla přívětivá a líbezná, ale předce žalostná. V jedné ruce držela zapečetěné psaní, prstem druhé ruky okazovala na ně. Amálie se

probudila. Pochopitelně je, že se jí zdálo o Božence. Když na zámku Malonickém sestru svou Boženku viděla, aniž ji poznala, pozorovala v tváři její předce něco, co ji na Boženku upomínalo. Proč se jí o psaní zdálo, to nemohla pochopiti, dokud byla ve snu. Ale sotva že se probudila napadlo jí, že psala Boženka matce nedlouho po svém odjezdu z Prahy. Matka však slyšela od jednoho pocestného kupce, od něhož mnoho zboží koupila, že bude zlatník ten, k němuž Boženka přijíti měla, skrze dluhy do vězení zavřen. „Aha,“ myslila si matka, „ona bude chtít od nás peníze; z toho nebude nic.“ I hodila psaní nerozpečetěné do ohně v krbu, u něhož právě seděly. Na to na všechno rozpomněla se Amálie a myslila takto dále: Asi za půl leta psala Boženka mně, ale i já jsem zmařila psaní též tak, aniž jsem je přečtla. To jsme neměly dělat! Měly jsme to psaní aspoň čísti! Od toho času neslyšely jsme už nic o ní. Ach dobrá Boženka! O, bylať ona vždycky tak skromná, tak pracovitá, tak trpělivá! Neměly jsme na ni tak ukrutné býti. Jakž se jí asi teď vede? Jest-li pak je asi živa — a kde? Ach, kamkoli se jen podívám, na co jen pomyslím, všude mě jen výčitky potkávají.

Konečně, po smutné noci rozbřesknul ranní červánek a svítil úzkým, kalným okénkem do malé světničky. Matka se také probudila a pravila: „Milá Amálie, vezmi modlitební knihu a poněvadž je den, čti mi modlitbu nemocných a

umírajících.“ Amálie čtla s lítostí plným, skroušeným srdcem a též s takovým srdcem poslouchala matka. Slova krásná: „Srdce lítostného a skroušeného nezamítá Bůh“ byla pro obě velmi potěšitelná. Amálie čtla dále: „My lidé jsme všickni hříšníci! Každý z nás něco zpáchal, co je proti svatým přikázáním Božím; všickni jsme obmeškali mnoho, co Bůh od nás žádá. Je to však drahocenné slovo, že přišel Kristus na tento svět, aby spasil hříšníky.“

„To je to,“ přisvědčila matka, „toto slovo je naše nejlepší potěcha. Teď se ještě více připravím na smíření s Pánem Bohem, a pak mi jdi pro pana faráře.“

Částka dvanáctá.

Shledání.

Již časně ráno navštívila paní Boženka z Malonic svou starou, nemocnou matku, ačkoli tato skrze macešskou urputnost krásného jména mateřského hodna nebyla. S úzkostlivým srdcem vešla do nízké, těsné sedničky. Ulekla se na smrt vybledlé, kostnaté tváře, která bývala jindy tak plná a květoucí. A srdce jí to rmoutilo, že spatřuje v největší bídě a nouzi tu starou, ne-

mocnou ženu, která dříve v slávě a hojnosti tak lehkovážně žila, předc ale její matkou byla. Nemocná ležela na bídné posteli. Se slzami v očích sedla Boženka vedle ní. Nemocná byla až k slzím pohnutá od té laskavosti, že ji milost paní navštěvuje; netušilať ani v nejmenším, že je ta paní, ku kteréž tak velkou uctivost měla, její dcera. Boženka se ptala velmi laskavě, kterak se jí vede? těšila ji velmi přívětivě, dodávala jí srdce a slíbila, že ji bude všemožným způsobem podporovat.

Amálie stála s sepiatýma rukama v nohou postele a plakala. Malá Athanázie přitulila se důvěrně k té laskavé paní, která jí přede včírem tu buchtu dala, a usmívavě koukala vzhůru k ní; matka však a babička její nazývaly paní z Malonic, která teď povstala aby odešla, andělem nebeským, jehož jim Bůh poslal, aby je vysvobodil z nejhlubší bídy jejich.

Následujícího jitra navštívila Boženka zase svou nemocnou matku a poslala tolik jídla, že se i Amálie a Athanázie dosyta najísti mohly. Ano, poněvadž měla k nim ze zahrady jenom několik kročejů přes cestu, přinesla sama některé nejvybranější krmě. Pan doktor přijel zase za dva dni a našel, že nemoci přibývá a je velmi nebezpečná. Třetího dne, když přišla Boženka k nemocné cítila se tato smrti na blízku, vztáhla proti ní vyžáblou ruku a pravila: „Nejmilejší milost paní byla jste ke mně nevýslovně dobrotivá. Bůh vám

to račiž zaplatiti, můžet On to jedině! O prosím vás, nechte mou nebohou, opuštěnou dceru a mou vnučku, toto milování ale také politování hodné dítě, požívati vaší další dobroty.“

„Pak ale,“ pokračovala, „leží mi ještě jiná prosba na srdci jako těžký kámen.“ Na to sebrala vši svoji sílu, sedla na posteli a pravila: „O slibte mi, že tuto prosbu umírající osoby vyplníte; jinak bych nemohla pokojně skonat. Mám ještě jednu dceru, je sice jenom nevlastní, ale velmi dobré dítě. Tu jsem připravila svou mar-notratností skoro o celý její otcovský podíl. Dokud u mne byla, nakládala jsem s ní velmi ukřutně a konečně jsem ji zapudila. Přišla k příbuznému, zlatníkovi Berkovi do Prahy, u něhož tuším za děvečku sloužila. Byla jsem tak pošetilá, že jsem se za ni proto styděla a nedbala jsem více o ni. A skutečně o ní praničehož nevím, ani jeli ještě živa a kde. Snad je skrze mou vinu velmi chudá, opuštěná a nešťastná, a to zvláště proto, že se nacházel její příbuzný, onen zlatník, jak jsem slyšela, u velmi zlých okolnostech. Ach já se bojím, že je má nynější bída trest Boží za urputnost, s kterouž jsem zacházela s tou dobrou dcerou. O, bylať ona tak dobrá, tak povolná, tak úslužná, neunavná, pilná což všecko jsem tenkrát poznati nechtěla, teď ale dobře nahlížím, a moji spurnost snášela s takovou tichostí a nebeskou trpělivostí, že na to nemohu mysliti, abych neslzela. Nemohu to ani

vyřknouti, jak je mi teď líto tehdejší mé necitelnosti. O dejte po ní pátrati, za to vás prosím na smrtelné posteli! V Praze byste se snad po ní ještě doptala, a kdyby měla pomoci potřebovati, tedy přeneste nezaslouženou dobrotu, kterou jste mně nehodné prokazovala, na ni, kteráž to více zasluhuje. O račte mi to slíbiti a já pokojně zemru.“

Teď se nemohla paní z Malonic už zdržeti. Dala se do pláče a pravila: „Upokojte se; Boženka je šťastná, Pán Bůh se o ni postaral a řídil jí všecko k dobrému.“

„Ach Bože,“ zvolala nemocná, „vy tedy račte o ní vědět. O prosím vás, vypravujte mi všecko co o ní víte.“

Paní z Malonic pravila: „Já jsem ona Boženka, pro kterou teď tolik lásky cítíte!“

Umírající, jakoby raněna bleskem, klesla na postel. Boženka se snažila, upokojiti ji a pravila: „Poznala jsem milou sestru Amálii hned, jak mile ponejprv. práh můj překročila. Co mi o vás, nejmilejší maminko, povídala, dojmulo srdce mé hluboko a protož jsem se jí ujmula horlivěji než jiných potřebných.“

Plačíc obejmula na smrt nemocnou matku, matka však byla užasnutím pořád ještě bez sebe. Nemohla promluvit a plakala jen. Cítila to v nejvnitřnějším srdci, že je to božská krása, odpouštětí urážky a dobrým se odměňovati za zlé.

Amálie, kteráž u toho stála, byla jako zni-

čena. Všecky křivdy, které udělala dobré sestře, přišly jí na mysl. Padla před sestrou na kolena, zdvihla k ní sepiaté ruce a s hořkými slzami prosila ji za odpuštění zvolajíc: „Ach, smilujte se nade mnou a odpusťte mi!“

Boženka ji zdvihla a plačíc a vzdychajíc obejmula ji. Byl to výjev, jenž srdcem zatřásl, plný nevýslovné žalosti a neskončené blaženosti. Zvláště Boženka cítila v srdci svém: „Jakkoli blažené je udělovati, je odpouštěti ještě mnohem blaženější.“

Když se všecky poněkud upokojily, sedla si Boženka zas k posteli nemocné a vypravovala, jak byl stín modlícího se dítěte, malé Athanázie, prvním podnětem, že našla její matku a babičku. „To řídil Bůh,“ pravila, „budiž mu věčné díkůčinění! Vyslyšel modlitbu nábožného dítěte. On má nesčíslné prostředky, aby pomohl těm, kteří v nouzi k Němu volají. Ta nejnepatrnější věc musí Mu k tomu sloužiti, i dokonce stín.“

„Teď se smírím také s Bohem,“ pravila smrtelná žena a ještě toho večera poslala si pro pana faráře a následujícího jitra přijímala nejsvětější svátost. Amálie a Boženka, Julinka a Athanázie byly při tom a modlily se. V noci na to skonala. Dcery její v černých šatech provázely mrtvolu ku hrobu; vnučky její černě oblečeny s bílými šátečky v rukou šly před nimi.

Několik dní po pohřbu přijel Vojtěch s otcem, kterýž byl ještě pořád zdravý a silný muž,

jednoho večera na zámek, aby zde několik dní ztrávili. Boženka vypravovala, že se shledala zase s matkou a sestrou, že ale matka hned na to umřela. Pak pravila, žeby ráda sestru k sobě vzala a dcerušku její s Julinkou vychovala, nechtěla prý to ale sama učiniti, dokud neuslyší mínění manželovo. On byl hned hotov dítě přijmouti, ale měl nemalé vrtochy nad tím, žeby měl i švakrovou do domu vzíti.

Starý pán však pravil velmi vážně: „Není mnoho co začít s takovými lidmi, jenž vyrostli v zahálce a bažení po rozkoších, v lehkovážnosti a marnotratnosti; takoví se málo kdy polepší. Zdá se ovšem, že Amálie skrze svou bídu na lepší myšlenky přišla; pochybuji však, že mysl svou opravdově změnila. S tíží by zvykla pilnosti a pořádku. Ano, kdyby spatřila naši zámožnost, zbudily by se v ní znovu staré náklonnosti. Nebyla by spokojena u nás; nelíbilo by se jí tu a ona by se snad brzy rozličným způsobem pokusila, aby uvedla do našeho domu nový pořádek anebo spíše zavedla nepořádek. V tom okamžení věru nevím, co s ní začít.“

Teď byla Boženka ven volána a vrátila se teprva za hodinu. „Zdá se mi,“ pravila, „že udělal sám Bůh prostředek. Prvé sem přiběhla malá Athanázie a pravila mi, že se matka její náhle těžce rozstonala. Bez meškání jsem tam šla a zdá se mi, že je nemoc nebezpečná. Rozkázala jsem, aby se zejtra přede dnem pro lé-

kaře jelo, uslyším co řekne. Tolik je však jisto: „Do města ji nemůžeme s sebou teď vzít, ano sotva bychme ji mohli na zámek vésti.“

Lékař přijel, prohlédl ji a pravil, když se na zámek vrátil: „Nebude živa už ani tři neděle.“

„Ach!“ zvolala Boženka, „tak mladá musí už umřít! Ale jakž to může jinak být, když po několik let už tolik zkusila!“

„Co zkusila, to je to nejmenší,“ pravil doktor, „zdraví své podvrátila svým nepořádným životím, honěním po rozkoších, vzteklým tančením, s kterýmžto na bálích mnohou noc probouřila. Již před lety suše pokašlávala a to se mi nelíbilo, měla náchylnost k souchotinám. Hlad a soužení, nedůstatek potřebného opatření, velké namáhání v nemoci matčině, bolest nad její smrtí, to všecko urychlilo ovšem přibývání nemoci. Teď však se vyplňuje, co jsem jí řekl už tehda, když ještě zdráva byla, o její přehnaném tančení: „Za tyto kalupy utrží si tanečníci i tanečnice souchotiny kalupem.“

Každého dne slábla Amálie vůčihledě. Boženku, která ji laskavě obsluhovala, prosila několikrát s horkými slzami za odpuštění, poručila ji opuštěnou Athanázii a zemřela, než uplynuly dvě neděle. Tělo její bylo pochováno na vesnickém hřbitově vedle matky její.

Otec Vojtěchův byl zvyklý o všem rozjímati, cokoli se mu v životě naskytlo. I pravil sy-

novi, když se od pohřbu vraceli: „Když jsem Boženku u čerstvě kopaného hrobu Amálčina stát a tak žalostně plakat viděl, byl bych chtěl držeti krátkou pohřební řeč. Byl bych asi toto řekl: „V příběhu těchto dvou sester vidíme jako v zrcadle následky špatného a dobrého vychování. Amálie, která byla od matky špatně vychována, stala se marnivou fiflenou; každý rozumný člověk nacházel v ní nelibost; ona udělala muže svého nešťastného, sebe však nejvýš bídou. Od takového zhoubného vychovávání přichází nejvíce bídy, která hubí tak mnoho rodin. Boženka nabyla první své vychování od nábožné babičky a pak od svého dobrého otce; co k tomu macecha přispěla — že totiž na Boženku těžké práce a domácí záležitosti vkládala — to bylo také dobré, ačkoli s ní macecha dobře nesmyslela. Boženka požívá teď všeobecné vážnosti, je na štěstí manželovi i dětem, je útěchou mých starých dnů, a při všem co činí, je požehnání. Máli být zas dobře na světě, musí být vychovávání lepší. Nábožnost, pilnost a pracovitost, skromnost, střídmost, potřebné vědomosti, to všecko musí nastoupiti na místě marného vychloubání s neprospěšným učením a planou nádherou. Dej Bůh, aby tak bylo!“

Hned po pohřbu vzala Boženka malou Athanázii k sobě a vychovávala ji s Julinkou, tak že byly jako dvě nerozdílné sestry a obě děvčátka

prospívaly v bázni Boží a potřebných pro životí vědomostech.

Když tak dalece dospěly, že mohly v domácnosti pomáhati, obstarávala každá ob týden kuchyň a celé domácí hospodářství. Athanasie naučila se tak všemu, co řádná hospodyně potřebí má, a byla pěkně zaopatřena, pojalť ji hodný měšťan za manželku.

Světluška.

27th March

Světluška.

Večer jednoho parného dne v letě seděla chudá vdova Marta u otevřeného okna své malé světničky a dívala se do pěkné štěpnice, kteráž stála okolo jejího stavení. Trávu, ráno sekanou a teplem slunečním přes den už skoro usušenou shrabala pod večer v kupy a libá vůně sena táhla se oknem do jizby všecko občerstvujíc a posilňujíc.

Červánek večerní shasínal již na kraji modrých nebes a pěkně jasně svítil půlměsíček do přívětivé světnice, rejsujíc na čistou podlahu světlý čtverhran otevřeného okna a průhledné okrouhlé tabulky zavřených oken i s lupením révovým, před nimi se nacházejícím.

Malý šestiletý chlapeček vdovin stál v koutku jednoho okna a také na jeho květoucí tvář a žluté kadeře i na bílý rukávek u košile a kousek červené vestičky svítil měsíček pěkně líbezně.

Nebohá vdova sedělať tu ovšem, aby si odpočinula. Avšak, jaktě byla těžkou denní prací

unavena, tedy ji předce tísnila ještě větší bolest, tak že na umdlení své zapomněla. Večeře, míška mléka s nalámaným chlebem stála ještě na stole, snědlaf jenom několik lžic; chlapeček František byl také celý smutný a ani se nehýbal, vida matku tak truchlivou. Když matka místo jídla hořce plakala, položil také lžici na stůl a hlíněná míska byla skoro tak plna jak ji na stůl postavili a světlo měsíční obráželo se od mléka a hrálo na stropě světnice jakožto kulovatá jasná škvvrna.

Na počátku předešlého jara ovdověla Marta. Nebožtík manžel její, nejhodnější zajiště mladý muž v celé vesnici, zachoval si pilností a šetrností tolik, že mohl chaloupku s trávníkem před ní koupiti, ovšemž zůstal na to něco co dlužen. Pracovitý muž nasázel na pěkný trávník stromy, které už hojně ovoce nesly. Zvolil si Martu za manželku, ačkoli byla chudý sirotek a rodiče jí nic jiného zůstaviti nemohli nežli dobré vychování. Bylaf v celé vesnici nejpobožnější, nejpilnější a nejmravnější děvče. Přeshastné bylo jejich manželství. Tu přišla do dědiny horká nemoc a dobrý muž její zemřel. Ona sloužila manželvi v nemoci s největší láskou, ale hned po jeho smrti rozstonala se také a jen s velkou těžkostí ušla smrti.

Skrze svou vlastní a mužovu nemoc přišla

o mnoho, a teď měla i dokonce o svou malou chyži přijíti. Nebožtík muž její byl dlouho u nejbohatšího sedláka ve vsi za čeledína sloužil. Sedlák si ho vážil pro jeho věrnost a pilnost a půjčil mu tři sta zlatých, aby si mohl koupit příbytek tento a zahradu, a však s tou výminkou, aby ročně pět a dvadcet zlatých zaplatil a též tolik oddělal. Všecko to dodržel muž poctivě až do toho leta, kde se rozstonal a dluh jeho obnášel pak už jen padesát zlatých. To všecko věděla Marta velmi dobře.

Sedlák však zemřel na tuž nemoc jako muž její Martin. Dědicové jeho, zeť a dcera, našli dlužní upsání jeho na tři sta zlatých mezi pozůstalými spisy po sedlákovi. O tom, že se dluh uplácel, nevěděli nic, protože s nimi zemřelý nikdy o tom ani slova nemluvil. I žádali na chudé vdově celou sumu. Ona se toho náramně ulekla a dotvrzovala i ujišťovala před Bohem, že nebožtík její muž dluh oplatil až na padesát zlatých. Všecko mluvení nebylo však nic platno. Mladý sedlák nadal jí nestydatých lhářek a žaloval ji před právem.

Poněvadž nemohla dokázati, že bylo něco oplaceno, prohlásil se dluh za platný. Dědičové tlačili na zaplacení a poněvadž nebohá vdova nic jiného neměla leč tu malou chaloupku se zahradou, tedy měl být prodán skrovný její majitek. Padlať ovšem na kolena před dědici a prosila je, aby ji nevyháněli a malý František klečel vedle

ní — oba plakali úpěnlivě avšak bylo to darmo. Ba, už zejtrejší den byl ustanoven k veřejné dražbě. Toto poslední dověděla se teprva před hodinou, právě když byla s prací hotova. Sou-
sed povídal jí to přes plot u zahrady.

Proto seděla tak zkormoucená u otevřeného okna, dívala se brzy k měsíčku na nebesích, brzy na malého Františka, hořce pak plakala a zase před sebe dřepěla. Byla to smutná tichost.

„Dobrý Bože,“ myslila si, „tedy jsem shra-
bovala dnes poslední seno na zahradě! První
střešně, které jsem dnes tam s toho stromu pro
Františka trhala, jsou poslední ovoce, které jedlo
dítě mé s těch stromů, jež sázel otec jeho pro
něho s nesmírnou pilností! Ach, snad jsme tu
dnes posledně přes noc. Zejtra okolo toho času
bude patřit obydlí toto někomu jinému a kdož ví,
jestli nás hned odsud nevypoví. Bůh ví, kde bu-
deme zejtra přes noc, dokonce snad pod širým
nebem!“ I dala se do silného vzdychání.

Tu k ní přistoupil František, jenž se byl po-
sud ani nehnul a pravil vzdychaje: „Maminko,
neplač tak tuze! Hleď, nemohl bych pro vzdy-
chání s tebou ani mluvit. Což nevíš, co tatínek
řekl, když tamhle na té posteli umíral: „Neplač-
te,“ pravil „Bůh je otec ubohých vdov a sirotek.
Volejte k Němu v nouzi a on se o vás postará.
To řekl. Není tomu tak?“

„Je milé dítě,“ přisvědčila matka. „Tak
jest!“

„Nuže tedy,“ pravilo dítě, „proč tak dlouho pláčeš! Modli se k Pánu Bohu a On ti pomůže. O, když jsem býval s tatínkem v lese, kde dříví štípával, a když mi něco scházelo, když jsem měl hlad anebo jsem si vrazil trn do nohy, tu jsem dlouho neplakával. Šel jsem vždycky k nebožtíkovi tatínkovi a prosil jsem ho. On položil hnedky sekeru a dal mi kousek chleba, anebo mi vytáhnul trn z nohy. Tak rád pomáhá i milý Pán Bůh také. On není tak tvrdý, jako onen bohatý sedlák, před nímž jsme spolu klečeli a za milosrdenství prosili, a kterýž nás div nohama nevykopal a ze dveří nás vyhnal. Anebo myslíš snad, že není Bůh dost bohatý, aby nám pomohl? On je mnohem bohatější než onen sedlák. Podívej se jenom z okna! Jemu patří měsíc a všechny hvězdy. Tatínek pravil často: „Celý svět je Boží!“ Což bychme se tedy soužili a plakali? Pojd', pomodleme se k Pánu Bohu, On nám jistě pomůže. Začni jenom, já se budu modliti s tebou. U Pána Boha zajisté víc pořídíme než u bohatého sedláka.“

„Dobře máš, můj dobrý synáčku,“ pravila matka a plakala mnohem lehčeji, a potěcha vmísila se jí do bolesti. Poklekla, sepnula ruce a pozvedla mokré oči k nebesům, a chlapeček si klekl vedle ní, sepnul ručičky a díval se též vzhůru, a měsíček svítil na matku s dítětem a třpytil se v slzích jejích. Tu se počala matka modliti a chlapeček říkal za ní každé slovo.

„Nejmilejší Otče nebeský! ach pohledni na nešťastnou matku a dítě její! Chudičká vdova a nebohý siroteček hledí k Tobě, o Pane! Jsme u velké bídě a nemáme na světě útočiště! Avšak Ty jsi bohatý na smilování. Vždyť jsi pravil sám: Volej ke mně v bídě a já tě vysvobodím! O, k Tobě voláme! Nezapuzuj nás z této chaloupky! Nevezmi ubohému sirotečkovi skrovničky jeho podíl otcovský. Anebo jestli jsi to dle své nezpytatelné, avšak zajisté nejmoudřejší a nejla-skavější rady předce na nás usoudil — o račiž dáti, abychme na Tvé velké, širé zemi jiného mí-stečka našli, a dej potěchu srdci našemu, aby nepuklo, až odtud půjdeme a s pahorku tam na-posledy na chaloupku svou se ohlédneme.“

Pro pláč a vzdychání nemohla matka dále mluvit, patřila slzavým okem k nebesům a ml-čela. Chlapec, který ještě s sepiatýma rukama vedle ní klečel, natáhl náhle pravou ruku jakoby něco ukazoval a zvolal :

„Ai maminko! podívej se co to je? Tamto se vznáší světýlko! To letí nějaká hvězdička! Hleď, letí k oknu! O podívej se, přichází do svět-nice. Jak krásně se třpytí, podívej se, zelena-vým světlem! Je skoro ještě krásnější než večer-nice! Teď se vznáší u stropu světnice! To je velmi podivné!“

„To je světluška milý Františku, které také svatojanská muška říkají,“ pravila matka. „Ve

dne je to malý, nepatrný brouček, ale v noci má tu překrásnou zář.“

„Smím ji chytit?“ ptal se chlapec, „neudělá mi nic, a nemůžu se spálit o to světélko?“

„Ona nepálí,“ pravila matka a usmála se s uslzenýma tvářema. „Chyť ji a podívej se na ni lépe. Je to také zázrak všemocnosti Boží.“

Chlapeček zapomněl teď na všecku truchlivost a hleděl chytit třpytivého broučka, kterýž se vznášel blíže u podlahy brzy pod stolem, brzy pod židlí.

Najednou ale zvolal uleknutý František: „Ouvé!“ — Jasná světluška zaletěla totiž, právě když po ní ruku natáhl, aby ji chytil, pod velkou schránku u zdi. Chlapec kleknul, shýbnul hlavu až k podlaze a díval se pod schránku. „Vidím ji zřetelně,“ pravil, „tamhle sedí, zrovna u zdi a bílá stěna a podlaha a každý prášek, kde sedí, je osvětlen, jakoby tam svítil měsíček, ale dosáhnout jí nemohu, ruka má je příliš krátká.“

„Buď jen trpělivý,“ pravila matka, „však ona zas vyleze.“

Chlapec čekal chvíli a šel pak blíže k matce a útlým, prosebným hlasem pravil: „Maminko, sáhni ty mi pro ni, aneb odstrč schránku drobet ode zdi, pak ji budu moci snadně chytit.“

Matka šla a odstrčila schránku a chlapec vzal sedícího broučka a pozoroval ho ve svém přehoušlíčku maje z toho větší radost nežli měl

kdy princ nebo princezna z nejčistšího diamantu.

Matka však všimla si něčeho jiného. Když schránku pošoupala, spadlo něco na zem, co vězelo mezi schránou a zdí. Když to zdvihla, vzkřikla nahlas: „Bože náš! teď je nám najednou pomozeno z nouze. To je lonský kalendář, jejž jsem tak dlouho nadarmo hledala. Ach já myslila, že ho roztrhali v mé nemoci, když jsem bez sebe ležela, cizí lidé, kteří v naší domácnosti vždy nejlépe nehospodařili. Teď se to nalezne, že zaplatil otec ty peníze, které se od nás požadují. Kdyby si to byl pomyslíl, že vězí kalendář za schránou, kterou jsme přejali spolu s chaloupkou a která zajisté s toho místa nepřišla, co chaloupka stojí.“

I rozsvítila bez meškání a radostně slzíc prohlédla kalendář. Náležitě bylo všecko zapisováno, co byl nebožtík muž od těch třech set zlatých na počátku roku ještě dlužen a co na ten dluh přes ten rok oddělal a zaplatil. Ku konci účtu stály ještě následující vlastní rukou nebožtíka sedláka psané řádky. „Na svatého Havla dělal jsem účet s Janem Květem, kterýž mi teď už nic více dlužen není než padesát zlatých, pravím: padesát zlatých. Antonín Vočadlo.“

Matka spínala radostí ruce, objímala dítě a volala plna vroucnosti: „O Františku, děkuj pak také Pánu Bohu! Neboť nemusíme se teď stěhovati, teď smíme zůstat v příbytku svém.“

„Neníli pravda,“ prohodil chlapec, „tím jsem já vinen. Kdybych tě byl tak neprosil, abys odstrčila schránu, byla bys tu knihu nenašla. Mohla tu ještě sto let vězet!“

Matka se zamyslíla a mlčela chvíli, pak ale pravila: „O milé dítě, to učinil Bůh! Když o tom přemýšlím, proniká mě posvátná bázeň. Hleď, když jsme tak plakali a k Pánu Bohu se modlili, přiletěl jasný brouček a svítil mi takorůzka září svou tam, kde byly ukryty listy tyto. Ano, v skutku to pravda, Pán Bůh řídí všecky, i nej-skrovnější věci! Boží svatá prozřetelnost bdí nad námi. Bez jejího dopuštění nespadne ani vlasu s hlavy naší. Pamatuj si to, dokud živ budeš, a bezpeč se vždy na Boha, zvláště v času nouze. Jemuž je snadno pomoci a vysvoboditi. Nepotřebuje nám posílati skvělého anděla; můžeť pomoci okřídleným broučkem.“

Matka nemohla radostí spát. Brzy po rozednění dala se na cestu k soudcovi. Sudí dal zavolati dědice, kterýž přišel. Uznal, že je písmo pravé a byl velice zahanben, že nadával ženě před právem a vyhlašoval ji za nepoctivou. Sudí pravil, že by jí za tu hanbu a velký zarmutek, jejž jí způsobil, nějakou náhradu dáti měl. Dědic byl k tomu hotov.

Když ale teď chudá vdova celý ten příběh o své noční modlitbě a zjevení jasné světlušky vypravovala, pravil soudce: „To je prst Boží; Otec nebeský vám patrně pomohl.“

Mladý však sedlák byl velmi pohnutý a se slzami v očích pravil: „Tak jest! Bůh je otec vdov a sirotků, také však jich mstitel. Odpusťte, že jsem byl na vás tak urputným. Stalo se to omylem. Abych vám za bolesti způsobené zase náhradu dal, odpouštím vám těch padesát zlatých a kdybyste měla někdy v nouzi upadnouti, přijďte ke mně a já vám vždy pomůžu. Vidím to nyní patrně: Kdo v Boha důvěřuje, toho Bůh neopustí a důvěra v Něho je jistý poklad a má větší cenu, nežli největší bohatství. A kdybych měl v nouzi upadnouti nebo žena moje ovdověti a děti mé osiřeti, pomozíž Pán Bůh i nám tak, jako pomohl vám.“

„Důvěřujte v Něho též tak,“ pravil sudí; „a buďte tak poctivý jako tato nábožná vdova, a v čas nouze nemine i vás pomoc Boží.“

Mladý však sedlák byl velmi pohnutý a se slzami v očích pravil: „Tak jest! Bůh je otec vdov a sirotků, také však jich mstitel. Odpusťte, že jsem byl na vás tak urputným. Stalo se to omylem. Abych vám za bolesti způsobené zase náhradu dal, odpouštím vám těch padesát zlatých a kdybyste měla někdy v nouzi upadnouti, přijďte ke mně a já vám vždy pomůžu. Vidím to nyní patrně: Kdo v Boha důvěřuje, toho Bůh neopustí a důvěra v Něho je jistý poklad a má větší cenu, nežli největší bohatství. A kdybych měl v nouzi upadnouti nebo žena moje ovdověti a děti mé osiřeti, pomozíž Pán Bůh i nám tak, jako pomohl vám.“

„Důvěřujte v Něho též tak,“ pravil sudí; „a buďte tak poctivý jako tato nábožná vdova, a v čas nouze nemine i vás pomoc Boží.“

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: XV

Prag 1860

Paed.pr. 3085-15

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761047-5